

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Kulttuuri

Hyvä medialukutaito

Suuntaviivat 2013–2016

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2013:11

Hyvä medialukutaito

Suuntaviivat 2013–2016

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, opetus- ja kulttuuriministeriö
Kuvat / Bilderna: Jorma Waldén, Elina Hanninen, Erja Kankala ja rodeo.fi

ISBN 978-952-263-217-3 (nid.)
ISBN 978-952-263-218-0 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0343 (painettu)
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2013:11

Esipuhe

Medialukutaito on nykypäivän lukutaitoa. Hyvää medialukutaitoa tarvitaan informaatioyhteiskunnassa erilaisissa rooleissa: kansalaisena, kuluttajana, työntekijänä ja opiskelijana.

Hyvä medialukutaito antaa myös avaimia ymmärtää ja suhtautua kriittisesti siihen maailmaan ja kulttuuriin, jossa elämme. Siten medialukutaito kytkeytyy myös ihmisenä kasvamiseen ja hyvään elämään.

Käsillä olevien hyvän medialukutaidon linjausten lähtökohdaksi on nostettu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteet. Niiden tärkeä lähtökohta on, että lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita.

Toimijuus ilmenee myös suhteessa mediaan: median parissa leikitään ja harrastetaan, koetaan erilaisia tunteita, opitaan uusia asioita sekä osallistutaan erilaisiin yhteisöihin.

Elämyksellisyys ja kokemuksellisuus tulee nostaa mediakasvatuksen keskiöön. Myös sukupolvien välinen vuorovaikutus on tärkeää. Lasten ja nuorten hyvän medialukutaidon edistämässä avainasemassa ovat aikuiset.

Viime vuosina mediakasvatus on Suomessa kehittynyt. Tietoisuus medialukutaidosta on levinnyt. Suomalainen mediakasvatuksen kenttä on muuttunut ja laajentunut. Alue on poikkisektoriaalinen, ja mukana mediakasvatustyössä on erilaisia toimijoita niin kulttuuripolitiikan kuin lapsi- ja nuorisopolitiikan sekä mm. koulutuksen, sosiaali- ja terveysalan ja kuluttajakasvatuksen alueilta.

Vuoden 2012 alusta lähtien Suomessa on toiminut Valtion elokuvatarkastamon tilalle perustettu Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU. Vuoden 2014 alusta lähtien MEKU yhdistyy Kansallisen audiovisuaalisen arkiston kanssa, ja näin muodostetun Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (KAVI) yhtenä tärkeänä tehtävänä on mediakasvatuksen edistäminen.

Nämä hyvän medialukutaidon linjaukset ja niiden toimeenpano vastaavat osaltaan hallitusohjelman tavoitteeseen taata jokaiselle lapselle ja nuorelle edellytykset ja pääsy osallisuuteen tietoyhteiskunnassa. Hyvä medialukutaito on yksi keskeinen tie osallisuuteen.

Hyvän medialukutaidon linjauksissa kiteytetyt yhteiset periaatteet voivat tukea mediakasvatuksen kehittämistä eteenpäin: yhdenvertaisemmaksi, monipuolisemmaksi ja laadukkaammaksi. Tulevaisuudessa medialukutaidon tarve ei tule vähenemään, päinvastoin.

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja urheiluministeri

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut kulttuuripoliittiset suuntaviivat hyvän medialukutaidon edistämiseksi vuosille 2013–2016. Taustalla ovat mm. hallitusohjelman tavoitteet, laajentunut mediakasvatuksen toimijakenttä, jatkuvasti kehittyvä mediaympäristö ja mediakasvatuksen alue.

Mediakasvatuksen aseman vahvistaminen on kirjattu ministeriön kulttuuripolitiikan strategisen kehittämisen tavoitetilään. Edelleen audiovisuaalista kulttuuria koskevissa linjauksissa todetaan hyvän medialukutaidon tärkeys. Linjaukset on valmisteltu poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä toimialan kanssa.

Hyvän medialukutaidon suuntaviivat liittyvät mediakasvatuksen erilaisista näkökulmista erityisesti osallisuuteen, kansalaisena toimimiseen, kriittisyyteen, luovuuteen ja itsensä ilmaisemiseen.

Viime vuosina mediakasvatuksen kenttä on muuttunut: yleinen keskustelu mediakasvatuksesta on lisääntynyt ja alueen toimijakenttä on laajentunut. Suomessa on ollut vuoden 2012 alusta lähtien Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, jolla on viranomaistehtävä edistää mediakasvatusta.

Taustassa tuodaan esille myös alueen keskeisiä kehitystrendejä ja haasteita: lasten ja nuorten muuttunut mediaympäristö ja -kulttuuri, osallisuuden ja syrjäytymisen kysymykset, alueen yhteistyö ja mediakasvattajien osaamisen tukeminen sekä hyvän medialukutaidon määrittämisen tarpeet.

Linjauksissa korostetaan, että medialukutaito koskettaa laajasti eri yhteiskunnan sektoreita. Lisäksi medialukutaidon edistäminen kytkee yhteen monenlaisia kysymyksiä. Poikkisektoriaalisissa linjauksissa tuodaan esille yhteisiä periaatteita ja keskeisiä toimintasuuntia.

Suuntaviivoissa asetetaan tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka koskevat lapsi- ja nuorilähtöistä arjen mediakasvatusta, kestäviä rakenteita mediakasvatuksen jatkuvuuden ja vakiintumisen tukemiseksi, toimijoiden profiloitumista ja kumppanuuksia sekä Suomen aktiivista globaalia toimintaa.

Linjausten toteuttaminen edellyttää jatkokeskusteluja. Seuranta voidaan toteuttaa vuosittain asiantuntijapaneeleissa vuosina 2013–2016.

Sisältö

Esipuhe	4
Tiivistelmä	5
Sammandrag	6
1 Johdanto	8
2 YK:n lapsen oikeuksien sopimus mediakasvatuksen arvopohjana	10
3 Mediakasvatuksen maisema vuonna 2013	11
3.1 Kansallinen maisema	11
3.2 Medialukutaidon edistäminen Euroopan Unionissa	17
3.3 Kansainvälinen ympäristö	18
4 Kehitystrendejä ja haasteita	20
4.1 Lasten ja nuorten moninainen mediaympäristö ja -kulttuuri	20
4.2 Osallisuuden mahdollisuudet ja syrjäytymisen riskit	22
4.3 Erilaiset toimijat ja mediakasvattajien osaaminen	23
4.4 Medialukutaidon idean kirkastaminen	24
5 Päämääränä hyvä medialukutaito	26
5.1 Visio ja mediakasvatuksen periaatteet	26
5.2 Tavoitteet	27
5.3 Seuranta	30
Lähteet	31
Liitteet	32
Liite 1. Opetus- ja kulttuuriministeriön medialukutaidon edistämiseen liittyviä julkaisuja	32
Liite 2. Medialukutaidon edistämisen viranomaistoimia kansainvälisessä ympäristössä	33
Liite 3. Suuntaviivojen valmisteluun asiantuntijaneelin jäsenenä osallistuneet ja luonnosta kommentoineet asiantuntijat	39
Liite 4. Tavoitteet, toimenpiteet ja toteuttajat	41

1 Johdanto

Tämä julkaisu sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön laatimat kulttuuripoliittiset suuntaviivat lasten ja nuorten hyvän medialukutaidon edistämiseksi. Julkaisun kohderyhmänä ovat laajasti erilaiset toimijat mediakasvatuksen alueella julkishallinnosta kansalaisyhteiskuntaan ja mediatoimialaan sekä käytännön mediakasvattajiin. Linjaukset ja periaatteet on valmisteltu poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä toimialan kanssa.

Tavoitteena on vahvistaa yhteistä tahtotilaa lasten ja nuorten hyvän medialukutaidon edistämisestä sekä kirkastaa toimintasuuntia toivottujen päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tarkoituksena on myös käynnistää prosesseja, joissa eri toimijat yhteistyössä ja omilla tahoillaan vievät ehdotuksia eteenpäin. Aikajänne on nelivuotinen, vuodesta 2013 vuoteen 2016.

Suuntaviivojen taustaksi julkaisussa luodaan katsaus kansalliseen ja kansainväliseen mediakasvatuksen maisemaan sekä alueen keskeisimpiin näköpiirissä oleviin kehitystrendeihin ja haasteisiin. Taustoituksessa keskitytään lasten ja nuorten muuttuneeseen mediaympäristöön ja -kulttuuriin, osallisuuden ja syrjäytymisen kysymyksiin, alueen yhteistyöhön ja mediakasvattajien osaamisen tukemiseen sekä hyvän medialukutaidon määrittämisen tarpeisiin.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan jokaiselle lapselle ja nuorelle taataan edellytykset ja pääsy osallisuuteen tietoyhteiskunnassa. Tavoite kytkeytyy opetus- ja kulttuuriministeriön laatimaan Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan¹, jonka mukaan lasten ja nuorten kasvamista aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kansalaisiksi tuetaan mm. tietoyhteiskuntaosallisuuden ja mediataitojen vahvistamisella. Kehittämisohjelmassa kiinnitetään huomiota medialukutaitoon ja teknologiseen osaamiseen osana yleissivistystä ja tuodaan esille monipuolisen lukutaidon tärkeys edellytyksenä yhteiskunnassa toimimiselle. Monipuolisen lukutaidon osana medialukutaito nähdään välineenä oppimiseen, tiedonhankintaan, itseilmaisuuksiin ja osallistumiseen.

Edellinen mediakasvatusta laajasti käsittelevä opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittinen asiakirja on vuodelta 2004. Julkaisun² taustalla oli mediaväkivallan vaikutusten ehkäiseminen. Se sisälsi muun muassa ehdotuksen Valtion elokuvatarkastamon uudistamisesta ja mediakasvatuksen uusien ulottuvuuksien kehittämistä.

Mediakasvatuksen aseman vahvistaminen on kirjattu ministeriön kulttuuripoliitiikan strategisen kehittämisen tavoitetilään³. Myös vuoden 2012 syksyllä julkaistuissa audiovisuaalista kulttuuria koskevissa linjauksissa todetaan hyvän medialukutaidon tärkeys. Linjausten mukaan mediakasvatuksella tuetaan laajaa ja monipuolista lukutaito-osaamista, joka vahvistaa lasten ja nuorten elämisen hallinnan taitoja.⁴

1 Lapsi- ja nuorisopolitiittinen kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2012:6.

2 Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005–2007. Opetusministeriön monisteita 2004:10.

3 Kulttuuripoliitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisu 2009:12.

4 Audiovisuaalinen kulttuuri digitaalisessa ympäristössä. Poliittiset linjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2012:31.

Käsillä oleva julkaisu päivittää osaltaan mediakasvatukseen ja medialukutaitoon liittyviä aikaisempia asiakirjoja⁵. Aikaisemmissa mediakasvatukseen liittyvissä linjauksissa ja toimenpideohjelmissa esitettyjä tavoitteita on jo saavutettu, mutta monet niistä ovat yhä ajankohtaisia.

Viime vuosina mediakasvatuksen kenttä on muuttunut. Yleinen keskustelu ja tietoisuus medialukutaidosta ovat lisääntyneet. Vuoden 2012 alusta lähtien Suomessa on toiminut Valtion elokuvatarkastamon tilalle perustettu Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, jolla on viranomaistehtävä edistää mediakasvatusta.

Mediakasvatuksen toimijakenttä on edelleen laajentunut varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulujen ohella esimerkiksi yleisiin kirjastoihin, nuorisotyöhön ja kulttuurialalle. Alueella toimii lisäksi useita valtakunnallisia järjestöjä ja mediatoimialaa. Myös mediaympäristö kehittyy jatkuvasti. Kehitystrendit luovat jatkuvasti uusia haasteita toimialalle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on ollut uudessa tilanteessa laatia poikkisektoriaaliset linjaukset lasten ja nuorten hyvän medialukutaidon edistämiseksi. Tärkeänä on nähty kansallisen toiminnan kehyksen terävöittäminen: yhteisten periaatteiden kiteyttäminen, keskeisten toimintasuuntien täsmentäminen, toimijoiden kannustaminen profiloitumiseen.

Lähtökohtana on, että medialukutaito koskettaa laajasti eri yhteiskunnan sektoreita, kuten kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, nuoriso- ja kulttuurialan toimijoita, sosiaali- ja terveyssektoria, kuluttaja-asioita ja mediatoimialaa. Medialukutaidon edistäminen kytkee yhteen median, pedagogiikan ja lasten ja nuorten elämänhallinnan kysymyksiä. Toimijoiden yhteistyö on mediakasvatuksen ydintä.

Nimensä mukaisesti suuntaviivat keskittyvät medialukutaitoon. Mediakasvatus tukee hyvän medialukutaidon kehittymistä. Julkaisussa puhutaan laajasta medialukutaidosta. Mediakasvatuksen erilaisista näkökulmista käsillä olevat linjaukset liittyvät erityisesti osallisuuteen, kansalaisena toimimiseen, kriittisyyteen, luovuuteen ja itsensä ilmaisemiseen. Lasten ja nuorten hyvän medialukutaidon edistäminen tukee myös turvallista mediaympäristössä toimimista.

Hyvän medialukutaidon edistäminen on yhteinen asia. Toisaalta on monenlaista mediakasvatusta, erilaisia toimijoita ja tulokulmia. Linjausten tarkoitus ei olekaan määrätä yhdenlaista suuntaa, vaan korostaa mediakasvatuksen moninaisuutta ja sen rikkautta. Toivottavaa on, että medialukutaidon edistäminen ja keskustelu jatkuu moniäänisenä myös näiden linjausten innoittamana.

---

5 Koonti aikaisemmista opetus- ja kulttuuriministeriön medialukutaitoa koskevista julkaisuista on liitteessä 1.

2 YK:n lapsen oikeuksien sopimus mediakasvatuksen arvopohjana

Lapsen oikeuksien näkökulmasta lapsi on aktiivinen toimija, jolla on monenlaisia oikeuksia suhteessa mediankäyttöön ja mediaympäristöön. Sopimuksen näkökulma medialukutaidon edistämiseen on laaja-alainen: se liittyy muun muassa tiedon vastaanottamiseen ja tuottamiseen, itseilmaisuuksiin, leikkiin, osallistumiseen, monipuolisiin sisältöihin ja turvan tarpeisiin. Mediakasvatus, jonka arvopohjana on lapsen oikeuksien sopimus, tukee lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostuu tasapaino lapsen oman sanan- ja ilmaisunvapauden sekä suojelun välillä. Kasvu- ja toimintaympäristöt sekä kasvatuksen lähtökohdat ovat varhaislapsuudessa toisenlaisia kuin nuoruudessa, ja myös eri-ikäisten lasten ja nuorten tarpeet ovat erilaisia. Sopimus muistuttaa lisäksi kielellisiin vähemmistöryhmiin sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien lasten oikeuksista oman kielensä käyttämiseen sekä kulttuuriinsa edistämiseen.

Sopimuksen keskeisiä periaatteita ovat lapsen edun ensisijaisuus, lasten yhdenvertaisuus, lasten erityinen suojelu ja huolenpito sekä lasten näkemysten huomioon ottaminen.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa mediakasvatukseen liittyvät seuraavat yleiset periaatteet⁶:

1. Lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikessa julkisessa päätöksenteossa.
2. Lapsella on oikeus osallistua ja tuoda esille mielipiteensä ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti.
3. Lapsella on oikeus kasvuun ja kehitykseen omaan yksilölliseen tahtiinsa.
4. Lapsia on kohdeltava yhdenvertaisesti.

Lapsella on sopimuksen mukaan oikeus

1. saada tietoa,
2. tuottaa itse tietoa ja ilmaista itseään,
3. tutustua kulttuurielämään ja taiteisiin sekä
4. tulla suojelluksi.

Lapsen oikeuksien sopimus korostaa vanhempien ensisijaista kasvatusvastuuta ja vanhempien oikeutta saada tukea tähän tehtäväänsä. Aikuisten, sekä vanhempien että muiden kasvattajien ymmärrys mediakasvatuksesta edesauttaa lapsen oikeuksien toteutumista.

Lapsella on oikeus saada tiedotusvälineiden kautta sellaista tietoa, joka edistää hänen kehitystään ja hyvinvointiaan. Tässä tarkoituksessa sopimus kehottaa julkista valtaa kannustamaan tiedotusvälineitä tuottamaan ja levittämään tällaista tietoa ja aineistoa.

⁶ Lapsen oikeuksien mediakasvatukseen liittyviä periaatteita on esitelty esimerkiksi julkaisussa Ehdotus lasten ja nuorten mediakasvatuksen kehittämiseksi (Lapsiasiavaltuutettu ja Kerhokeskus – Koulutyön tuki ry. 2007).

3 Mediakasvatuksen maisema vuonna 2013

3.1 Kansallinen maisema

Mediakasvatuksen toimijoita voidaan järjestellä monin tavoin. Tässä julkaisussa kansalliset toimijat on jaettu mediakasvatusta edistäviin ja tukeviin toimijoihin sekä mediakasvatusta toteuttaviin toimijoihin eri sektoreilla.⁷

3.1.1 Mediakasvatusta edistävät ja tukevat toimijat

Mediakasvatusta edistävät ja tukevat toimijat pyrkivät luomaan monipuolisia edellytyksiä mediakasvatuksen toteuttamiselle, esimerkiksi edesauttamalla mediakasvatuksen toteuttajien mahdollisuuksia ja kykyä ottaa mediakasvatus osaksi omaa toimintaa sekä antaa tukea sen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tavoitteena on myös myötävaikuttaa laadukkaan ja ajantasaisen tutkimukseen perustuvan tietopohjan laajentamiseen mediakasvatuksessa.

Julkisen sektorin edistäviä ja tukevia toimijoita ovat valtio ja kunnat, kolmannella sektorilla kansalaisjärjestöt, yhdistykset ja muut kulttuuri- ja taidelaitokset. Mediatoimialalla toimivat yritykset, alan yhdistykset ja edunvalvontajärjestöt. Edelleen media-

kasvatuksen alueella toimii yliopistoja ja korkeakouluja itsenäisinä laitoksina ja säätiöinä.

Mediakasvatuksen edistäminen opetus- ja kulttuuriministeriössä ja alaisissa virastoissa

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämistä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriössä medialukutaidon edistämistä tuetaan resurssiohjauksen keinoin ja informaatio-ohjauksella. Ministeriön tehtäviin kuuluu myös toimialan lainsäädännön kehittäminen.

Medialukutaidon edistäminen on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sisältöalue, joka liittyy ministeriön kahden osaston toimialaan ja eri politiikka-alueisiin: kulttuuripolitiikkaan, nuorisopolitiikkaan ja taide- ja taiteilijapolitiikkaan sekä koulutuspolitiikan osaston osalta erityisesti yleissivistävään koulutukseen, johon sisältyy myös varhaiskasvatus.⁸

Kulttuuripolitiikan alueella, osana audiovisuaalista politiikkaa, medialukutaidon edellytysten luomista on tuettu muun muassa valtakunnallisiin mediakasvatushankkeisiin suunnatuin määrärahoihin. Tavoit-

⁷ Tarkempaa tietoa mediakasvatuksen toimijoista Suomessa ks. Lundvall, Anniina & Andersson, Juulia (2012). Katsaus mediakasvatuksen toimijoihin 2012. Mediakasvatusseura ry.

⁸ Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön 1.1.2013 alkaen.

teena on edistää mediakasvatusta sekä kehittää lasten medialukutaitoa ja lapsille turvallisen mediaympäristön edellytyksiä. Hankkeissa kehitetään alle 12-vuotiaiden lasten mediakasvatusta erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten kirjastoissa, päiväkodeissa, esi- ja alkuopetuksessa sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa ja koulun kerhotoiminnassa. Määrärahaa on suunnattu myös tietopohjan vahvistamiseen mediakasvatuksessa. Kulttuuripolitiikan alueella viimeisimpänä on uudistettu elokuvatarkastukseen liittyvä lainsäädäntö hallituskaudella 2007–2011.

Kulttuuripolitiikassa mediakasvatusta tuetaan myös osana kirjastopolitiikkaa. Viimeisimmässä opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastopolitiikassa (2015) tavoitteeksi on asetettu, että yleiset kirjastot tukevat toiminnallaan lasten tiedonhallinta- ja medialukutaitojen kehittymistä. Yleisissä kirjastoissa toteutettavaa mediakasvatusta on kehitetty usean vuoden ajan muun muassa hankkeilla, koulutuksilla ja verkostoja luomalla. Valtakunnallisissa kirjastojen mediakasvatushankkeissa on arviointien mukaan luotu keskeisiä puitteita kirjastojen mediakasvatukselle ja edistetty mediakasvatuksen juurruttamista kirjastolaitokseen⁹. Mediakasvatusta on löytänyt paikansa yhä useammin myös koulujen ja kirjastojen yhteistyössä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisopolitiikan tavoitteena on nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen ja sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Tavoitteet perustuvat nuorisolakiin, jonka mukaan ministeriön vastuulla on nuorisotyön ja -politiikan yleinen kehittäminen. Mediakasvatusta on keskeinen osa nuorisopolitiikkaa. Sen kautta luodaan perusta osallisuudelle ja vaikuttamiselle sekä yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Ministeriö tukee nuorten tieto- ja neuvontatyön, verkkonuorisotyöhön ja -toiminnan osaamista ja yhteistyötä sekä vahvistaa nuoriin liittyvää tietopohjaa resursoimalla tahoja, jotka toimivat mediakasvatuksen alalla, kuten eräitä nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskuksia. Lisäksi myönnetään yleisavustuksia valtakunnallisille nuorisotyötä tekeville järjestöille, johon kuuluu myös keskeisiä mediakasvatustarjous-

töjä. Erityisavustuksin tuetaan kuntien ja yhteisöjen mediakasvatushankkeita, joissa korostuu nuorten omaehtoinen tekeminen ja vertaisoppiminen. Monipuolisten valtakunnallisten ja kunnallisten hankkeiden kautta on edistetty nuorten medialukutaitoja ja tietoyhteiskuntavalmiuksia. Lisäksi niiden myötä on vahvistettu nuorisotyöntekijöiden mediakasvatusta osaamista ja tuotu esiin mediakasvatuksen merkitys osana perusuorisotyötä ja -toimintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuspolitiikan osalta vahvistettiin 28.6.2012 uudet perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteet ja perusopetuksen tuntijako. Opetushallitus on käynnistänyt esi-, perus- ja lisäopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden uudistamistyön. Opetussuunnitelmia uudistettaessa huomioidaan myös laaja-alaiset luku- ja kirjoitustaidot ml. medialukutaidon hallinta. Ministeriö on suunnannut Opetushallituksen kautta rahoitusta koulutuksen järjestäjille käytettäväksi oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolista oppimisympäristöjen kehittämiseen. Tieto- ja viestintätekniikan roolina kehittämistyössä on toimia erilaisten oppimisympäristöjen yhdistäjänä mahdollistaen tiedon hankinnan, tuottamisen ja käsittelyn hyödynnettäessä erilaisia laaja-alaisia oppimisympäristöjä. Hankkeiden tulee tukea koulutuksen järjestäjän pedagogisten käytötapojen kokonaisvaltaista kehittämistä. Rahoitusta suunnataan myös oppiainerajat ylittävään ja mediakriittisyyttä lisäävään toimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuspolitiikan osasto sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto rahoittavat yhteisesti valtakunnallista Lukuinto-ohjelmaa, jonka tavoitteena on edistää lasten ja nuorten lukemisharrastusta ja vahvistaa tarvittavia taitoja muuttuneessa lukemisen ja luku-aidon kulttuurissa. Ohjelman tavoitteistossa on koulujen ja kirjastojen yhteistyömuotojen tukeminen sekä opettajien ja kirjastoammattilaisten tietoisuuden ja osaamisen vahvistaminen myös mediakasvatuksen alueella. Kolmivuotista ohjelmaa (2012–2015) koordinoi Oulun yliopisto. Lukuinto-teemavuotta vietetään vuonna 2014.

⁹ Savolainen, Tarja 2011. Lapset ja media. Kolmen hankekokonaisuuden arviointi. Cuporen verkkojulkaisu 7/2011.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ja Kansallinen audiovisuaalinen arkisto

Kuvaohjelmalainsäädännön uudistuksen myötä Suomessa on vuoden 2012 alusta lähtien toiminut kansallinen mediakasvatusviranomainen, Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus (MEKU)¹⁰. MEKUn toimialaan kuuluu kansallinen mediakasvatuksen edistäminen ja koordinointi sekä kuvaohjelmien tarjoamisen valvonta lasten suojelemisen näkökulmasta. Keskuksen tehtävänä on mm. lasten mediataitojen ja turvallisen mediaympäristön sekä alaan liittyvän tutkimuksen edistäminen. MEKU ylläpitää kuvaohjelmien ikärajojen luokittelujärjestelmää ja kouluttaa kuvaohjelmaluokittelijoita. MEKU toimii Euroopan unionin Safer Internet -verkoston Suomen keskuksena yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Pelastakaa Lapset ry:n kanssa.

Kansallinen audiovisuaalinen arkisto (KAVA) on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto, jonka tehtävä on audiovisuaalisen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja tallentaminen tulevien polvien käyttöön sekä audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen mm. esitystoiminnan, julkaisujen ja tutkimuksen avulla. KAVA toteuttaa elokuvakasvatusta osana esitystoimintaa yhteistyössä elokuvakasvatusta harjoittavien järjestöjen, organisaatioiden sekä muiden kulttuuriviranomaisten ja kunnallisten toimijoiden kanssa peruskouluille ja lukioille.

Vuoden 2014 alusta lähtien Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus ja Kansallinen audiovisuaalinen arkisto on tarkoitus yhdistää yhdeksi virastoksi, Kansalliseksi audiovisuaaliseksi instituutiksi.

Opetushallitus

Opetuksen kehittämisviraston Opetushallituksen keskeisinä tehtäviä medialukutaidon edistämisessä ovat koulutuksen kehittäminen, opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden laadinta ja täydennyskoulutuksen järjestäminen sekä opetustoimen henkilös-

tökoulutuksen rahoittaminen. Koulutuksen kehittämisen sektorit ovat muun muassa esi- ja perusopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, lukiokoulutus ja taiteen perusopetus. Keskeisiä ovat viraston toteuttamat kehittämishankkeet, joista viimeisin on ollut osallistumista tukevan mediakasvatuksen toimintaohjelma¹¹. Opetushallitus tukee myös valtionavustustoimintansa kautta eri koulutusasteiden kehittämis-, kokeilu- ja käynnistämishankkeita.

Valmistelussa ovat uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat, jotka valmistuvat vuoden 2014 loppuun mennessä ja ne otetaan käyttöön kaikkien vuosiluokkien osalta 1.8.2016 lukien. Perustetyössä medialukutaito nähdään osana laaja-alaista luku- ja kirjoitustaitoa, joka rakentuisi oppilaan oppimisenä läpi perusopetuksen. Lisäksi kehittämisviraston strategian¹² mukaan Opetushallitusta kehitetään tieto- ja viestintäteknologian (TVT) opetuskäytön ja digitaalisten oppimisympäristöjen kansalliseksi osaamiskeskukseksi.

Muut ministeriöt ja viranomaiset

Medialukutaitoa tukevat myös muut ministeriöt tai viranomaiset eri näkökulmista. Oikeusministeriö tukee medialukutaitoa osallisuuden ja vaikuttamisen tulokulmasta osana demokratiakasvatusta, jossa lapset ja nuoret ovat yksi kohderyhmistä. Oikeusministeriö julkaisi vuonna 2005 mediakasvatuksen kansallista kehittämisen koskevat raportin¹³, joka oli osa Vanhasen I hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa. Kuluttajakasvatuksen näkökulmasta toimii Kilpailu- ja kuluttajavirasto, joka valvontatehtävien ohella tuottaa medioihin liittyvää aineistoa kuluttajavalistuksen ja -kasvatuksen keinoin.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti Vanhasen II hallituksen kaudella lasten ja nuorten mediaforumin (2008) osana arjen tietoyhteiskuntaohjelmaa. Sen tavoitteena oli edistää nuorten mediavalmiuksia ja -lukutaitoa sekä kehittää media- ja internetyhteisö-

10 Laki Mediakasvatus- kuvaohjelmakeskuksesta (711/2011), kuvaohjelmalaki (710/2011).

11 Osallistumista tukevan mediakasvatuksen toimintaohjelma. Raportit ja selvitykset 2011:28. Opetushallitus.

12 Osaaminen ja sivistys 2020. Opetushallituksen strategia.

13 Kotilainen, Sirkku & Sintonen, Sara (toim.). Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriön julkaisuja 2005:5.

jen omaa itsesääntelyä sekä lisätä keskustelua ja tietoisuutta medialukutaidon alueella. Mediafoorumin aikana julkaistiin muun muassa lasten ja nuorten mediamaailmaan liittyviä selvityksiä¹⁴. Liikenne- ja viestintäministeriön alainen Viestintävirasto hoiti lapsiin ja viestintään liittyviä tehtäviä, kunnes ne siirrettiin vuonna 2012 perustettuun Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseen.

Valtakunnalliset järjestöt, palvelu- ja kehittämiskeskukset ja verkostot

Valtakunnalliset järjestöt voivat edistää medialukutaitoa osana perustehtäväänsä tai päätehtäväänään. Järjestöt toimivat asiantuntijoina, vaikuttajina, kehittäjinä, tiedottajina ja hankkeiden toteuttajina. Lähtökohtana on tyypillisesti jonkin erityisalueen ja ryhmän tuntemus.

Suomessa on aktiivisia lapsi- ja nuorisovaltakunnallisia järjestöjä, joissa on panostettu medialukutaidon edistämiseen osana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Tällaisia ovat muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry, Pelastakaa Lapset ry ja Suomen vanhempainliitto. Lapsi- ja nuorisovaltakunnallisten järjestöillä on vahvat alueelliset verkostot, joiden toiminta ulottuu usein paikallistasoon saakka.

Mediakasvatusnäkökulmasta keskeisimmät nuorisotyön valtakunnalliset palvelu- ja kehittämiskeskukset ovat Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus Koordinaatti, Verke – Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus ja Nuorisotutkimusverkosto.

Mediakasvatuksen kannalta keskeinen verkosto on lastenkulttuurikeskusten valtakunnallinen Taikalamppu-verkosto. Verkostoon kuuluu useita toimijoita, jotka toteuttavat mediakasvatusta osana alueellista toimintaansa. Nykyinen toimikausi 2009–2013 on verkoston kolmas toimikausi.

Mediakasvatusalan järjestöjen keskeinen toimija erityisesti tutkimuksen ja käytännön toimijoiden yhdistäjänä ja työn tukijana on Mediakasvatusseura ry. Mediakasvatuksen käytännön toimintaa toteuttaa ja mallintaa esimerkiksi Mediakasvatuskeskus Metka ry, ja muun muassa Koulukinoyhdistys ry edistää elokuvakasvatusta mediakasvatuksen osana. Mediakasvatusalan järjestöillä on merkittävä rooli mediakasvatuksen edistämisessä.

Mediakasvatuksen kentällä toimii myös valtakunnallisia audiovisuaalisen alan järjestöjä, kuten mediataiteen tai elokuvien levitysjärjestöjä, jotka muun muassa toteuttavat media- ja elokuvakasvatuksellisia projekteja ja ovat mukana mediakasvatuksen kehittämisessä elokuvakasvatuksen näkökulmasta. Audiovisuaalisen alan järjestöt kehittävät ja mahdollistavat myös alueellista ja paikallista toimintaa.

Suomen kirjastoseura ry toimii aktiivisesti mediakasvatuksen saralla. Viimeisimmässä hankkeessa on tavoitteena mm. vakiinnuttaa uusia mediakasvatuksen toimintamuotoja sekä kiinnittää huomiota mediakasvatuksen laatuun yleisissä kirjastoissa.

Medialukutaidon tukeminen mediatoimialalla

Medialukutaitoa edistetään myös yritysmaailmassa, mediatoimialan yhdistyksissä ja edunvalvontajärjestöissä. Mediatoimialan nykyistä toimintaympäristöä luonnehtii kansainvälisyys sekä globaali kilpailu markkina-alueista ja yleisöistä. Yhä useammat mediatoimialan yritykset ovat siirtyneet harjoittamaan digitaalisen sisällön tuotantoa ja jakelua. Alalla tutkitaan ja kehitetään jatkuvasti uusia liiketoimintamalleja, palvelu- ja tuotekonsepteja sekä selvitetään käyttäjien tarpeita esimerkiksi lukemistapojen muutoksiin liittyen.¹⁵

Mediatoimialalla medialukutaidon edistäminen on osaltaan median kuluttajaksi, tulevaisuuden luki-

14 Kangas, Sonja; Lundvall, Anniina & Sintonen, Sara (2008). Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Lasten ja nuorten mediafoorumi. Liikenne- ja viestintäministeriö 2008.

Kangas, Sonja; Lundvall, Anniina & Tossavainen, Tommi (2009). Digitaaliset pelit pähkinänkuoressa. Lasten ja nuorten mediafoorumi. Liikenne- ja viestintäministeriö 2009.

15 Ks. esimerkiksi Viestinnän keskusliiton koordinoima kustantajien yhteinen eReading-hanke, joka kuuluu Next Media -ohjelmaan: http://www.vkl.fi/tulevaisuus_ja_osaaminen/next_media_-ohjelma/ereading.

jaksi ja muuksi sisältöjen käyttäjäksi kasvattamista. Medialukutaitoiset kuluttajat osaavat arvostaa ja valita monipuolisia ja vastuullisesti tuotettuja sisältöjä. Mediakasvatus tukee siten paitsi erilaisten sisältöjen kulutusta, myös niiden tuotantoa ja jakelua ja sitä kautta luovan alan taloutta ja työllisyyttä.

Viestinnän keskusliitto on asettanut strategiseksi ja yhteiskunnalliseksi tavoitteekseen lasten ja nuorten medialukutaidon kehittämisen. Liiton mediakasvatulinjausten mukaan medialukutaitoinen yleisö on tärkeä edellytys mediapalvelujen käytölle ja kulutukselle.¹⁶

Mediatoimialan edunvalvontajärjestöt edistävät edustamiensa sektorien mediasisältöjen käyttöä yhteiskunnassa. Järjestöt tuottavat lasten ja nuorten median käyttöön liittyvää tutkimusta ja muuta informaatiota, tuottavat opettajien ja muiden kasvattajien käyttöön materiaaleja ja järjestävät kampanjoita. Medialukutaidon edistämiseksi edunvalvontajärjestöt tekevät aktiivista yhteistyötä valtakunnallisten mediakasvatuksen järjestöjen ja viranomaisten kanssa.

Medialukutaidon edistäminen on lisääntynyt myös media-alojen yrityksissä. Suomessa mediakasvatustoimintaa on pitkään edustanut esimerkiksi Sanomalehtien liiton Sanomalehti opetuksessa -toiminta, joka on alueellisesti kattavaa. Toiminta on vakiintunut osaksi maakuntalehtien ja koulujen mediakasvatusyhteistyötä. Medialukutaidon edistämistyöhön on tullut mukaan muun muassa verkkopalveluita ja verkkoalustoja tarjoavia yrityksiä. Toimintatavat ovat monimuotoisia: yritykset voivat esimerkiksi tarjota oppilaitoksille mahdollisuuksia median omaan tuottamiseen, teknisiä verkkoalustoja mediakasvatukseen esimerkiksi verkkonorisotyössä ja mediakasvatukseen sopivaa materiaalia koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Myös peliteollisuus tarjoaa sisältöjä, kuten pelillisiä oppimisympäristöjä.

Mediatoimialan yrityksistä pitkäaikainen mediakasvatuksen edistäjä on Yleisradio, joka tuottaa mediakasvatusmateriaalia verkkosivustoilleen. Lisäksi

Yleisradion Mediabussi on tarjonnut mediakasvatuskoulutusta kouluissa, opettajankoulutuslaitoksissa, nuorisotaloissa ja kirjastoissa ympäri Suomen.

Yliopistot, korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot

Yliopistot, korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot edistävät laadukkaan ja ajantasaisen tutkimukseen perustuvaa tietopohjan laajentamista mediakasvatuksessa. Tutkimustiedolla on merkitystä kaikkien muiden mediakasvatusta edistävien tahojen työssä.

Yliopistot harjoittavat tieteellistä tutkimusta ja antavat siihen perustuvaa ylintä opetusta. Suomen kymmenestä kulttuuri-, taide-, viestintä- tai kasvatustieteen opintoja tarjoavasta yliopistosta kahdeksassa on jatkuvaa mediakasvatuksen tutkimusta ja opetusta¹⁷ Opinnot ovat yleensä yksittäisiä kursseja eri tieteenaloilla yliopistosta riippuen. Pääaineena mediakasvatusta voi opiskella Lapin yliopistossa ja Tampereen yliopistossa ja sivuaineena Helsingin yliopistossa. Yliopistoissa koulutetaan myös mediakasvatuksen alan tohtoreita. Tampereen ja Lapin yliopistoissa on mediakasvatuksen professuuri. Muutamassa yliopistossa mediakasvatuksen alueella toimii opetus-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa erillisenä yksikkönä tai alueena.

Mediakasvatusta sisältyy myös useiden ammattikorkeakoulujen kurssitarjontaan yksittäisinä kursseina tai kurssipaketteina. Ammattikorkeakouluista Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK tarjoaa mediakasvatuksen erikoistumisopinnot (30 op).

Suomen Akatemian Mediakulttuurin tutkimusohjelmassa rahoitettiin vuosina 1999–2002 yhdeksää tutkimushanketta yhteensä 2,5 miljoonalla eurolla. Ohjelmassa tutkittiin mediakulttuurin murrosta ja sen merkitystä ja vaikutuksia ihmisten arkeen erityisesti kulttuuriselta kannalta. Medialukutaitoon liittyviä sisältöjä on edelleen mukana vuonna 2013 haettavana olevassa tutkimusohjelmassa Tulevaisuuden oppiminen ja osaaminen.

16 Viestinnän keskusliiton mediakasvatulinjaukset. Lasten ja nuorten medialukutaidon kehittäminen. 2008. Viestinnän Keskusliitto.
17 Tarkemman tiedot yliopistojen ja korkeakoulujen mediakasvatuksen opetuksesta, ks. Lundvall, Anniina & Andersson, Juulia (2012). Katsaus mediakasvatuksen toimijoihin 2012. Mediakasvatusseura ry.

3.1.2 Mediakasvatusta toteuttavat toimijat

Toimijat kunnissa

Mediakasvatuksen toteuttajia – mediakasvattajia – toimii kunnissa lasten ja nuorten erilaisissa kasvuympäristöissä, joissa on erilaisia lähtökohtia, tavoitteita ja toimintaa. Näitä kaikkia näkökulmia ja alueita tarvitaan, kun edistetään lasten ja nuorten monipuolista medialukutaitoa.

Mediakasvattajia työskentelee lasten ja nuorten kanssa kasvatus- ja koulutussektorilla päivähoitossa, esi- ja perusopetuksen sekä lukio-opetuksen piirissä. Varhaiskasvatuspalvelut tavoittavat lapset laajasti, ja perusopetus tavoittaa käytännössä kaikki peruskouluikäiset. Näiden lisäksi lasten ja nuorten ohjaajia ja kasvattajia toimii esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnassa, kerhotoiminnassa ja nuorisotyössä. Lasten ja nuorten kanssa työskennellään myös kirjastoissa, museoissa ja muissa kulttuuripalveluissa. Arkipäivän oppimista tapahtuu kotona ja kaveriverkostoissa.

Paikallisella tasolla mediakasvatuksen toteuttaminen liittyy pitkälti kuntien järjestämiin palveluihin, joista useiden sisältöjä linjataan valtakunnallisesti¹⁸. Valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden lisäksi yleissivistävään koulutukseen on laadittu mediakasvatuksen oppaita, jotka avaavat opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita ja sisältöjä mediakasvatuksen näkökulmasta. Esimerkiksi Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa -julkaisun tavoitteena on ohjata varhaiskasvatuksen suunnittelua ja toteutusta kunta- ja yksikkötasolla. Jatkumona Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa -julkaisulle ilmestyi myöhemmin Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa (2009) ja Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa (2011).

Mediakasvatusta tuetaan ja toteutetaan erityisesti kuntien kulttuuripalvelujen piirissä, esimerkiksi kirjastoissa, museoissa ja nuorisopalveluissa. Joissakin kunnissa on myös mediakasvatuksen suhteen aktiivisia lasten ja nuorten kulttuurikeskuksia. Museot ja valokuvakeskukset säilyttävät kulttuuriperintöä ja tarjoavat helposti saavutettavaa tietoa ja elämyksiä. Alueellista ja paikallista yhteistyötä päivähoitolaisten, esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten kanssa tekevät myös seurakunnat, paikalliset yhdistykset, alueelliset tai valtakunnalliset järjestöt. Esimerkiksi alueelliset elokuvakeskukset järjestävät media- ja elokuvakasvatuksen tilaisuuksia.

Kuntien nuorisotoimessa toteutetaan mediakasvatushankkeita, jotka kytkeytyvät nuorten tieto- ja neuvontatyöhön sekä verkkonuorisotyöhön ja joilla on usein laajatkin yhteistyöverkostot. Hankkeissa korostuu nuorten oma toiminta ja vertaisoppiminen. Niissä syntyneet hyvät käytännöt pyritään juurruttamaan osaksi kuntien perusnuorisotyötä.

Kuntien tarjoama lastenneuvolatyö tavoittaa Suomessa lähes kaikki lapset ja ainakin toisen vanhemmista. Lastenneuvolatyön tavoitteena on parantaa lasten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalista terveyttä ja perheiden hyvinvointia. Neuvolatyön sisältöjä linjataan valtakunnallisesti. Mediakasvatuksen suhteen suosituksena on, että lastenneuvolassa otetaan lapsen täytettyä kaksi vuotta aktiivisesti esiin median hyödyt ja haitat ja että aiheeseen tulee palata myös myöhemmillä käynneillä. Yleisesti mediankin suhteen lasta tulee ohjata terveyttä tukeviin valintoihin¹⁹. Mediakasvatuksen toteutumisesta neuvolatyössä ei ole saatavilla systemaattisesti kerättyä tietoa.

Perheet ovat keskeinen mediakasvatuksen ympäristö. Perheissä on erilaisia median käytön tapoja ja vaihtelevasti kykyä tukea lapsia ja nuoria medialukutaidon suhteen. Lapsiperheiden mediakyselyn 2012 mukaan myös vanhemmat itse korostavat huoltajien vastuuta lastensa turvallisuudesta mediaympäristöstä²⁰.

Selvityksen mukaan vanhemmat liittyvät mediakasvatukseen yleiseen kasvattamiseen, johon kuuluu esimerkiksi lapsen kanssa keskusteleminen, vanhemman läsnäolo ja rajojen asettaminen.²¹ Lasten hyvin-

¹⁸ Varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen ja aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä linjataan sektorikohtaisissa valtakunnallisissa perusteissa, joiden perusteella kunnat laativat kuntakohtaiset suunnitelman- ja yksiköt edelleen yksikkökohtaiset suunnitelmansa.

¹⁹ Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, 2004. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14.

²⁰ Lapsiperheiden mediakysely 2012. 0-12-vuotiaiden lasten mediakäyttö ja kotien mediakasvatus huoltajien kuvaamina. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiö.

²¹ Aaltonen, T. 2009. Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009. Viestintäviraston julkaisuja 11/2009.

vointia edistää, jos vanhemmat paneutuvat lapsen mediankäyttöön ja mediakulttuuriin sekä osallistuvat lapsen media-arkeen. Tämä voi auttaa ymmärtämään lapsen leikkejä ja tuntemuksia sekä antaa positiivisia yhteisiä kokemuksia. Lasta tulisi myös ohjata turvallisiin ja vastuullisiin valintoihin. Vanhemmat tarvitsevat tukea kasvatustyöhönsä. Medialukutaitoiset vanhemmat voivat tukea lapsia ja nuoria.

Mikäli vanhemmat rajoittavat lastensa median käyttöä, yleisimmin se koskee television katselua, kellonajan ja ohjelmien ikärajojen mukaan. Tietokoneen käyttöä rajoitetaan puolestaan käyttöaikaperusteisesti.²² Lasten mediabarometrissä (2011) mukana olleiden lasten mukaan lähes kaikissa perheissä oli mediankäyttöön liittyviä sääntöjä, ja valtaosa kyselyyn osallistuneista lapsista (7–11-vuotiaita) piti sääntöjä kotonaan sopivina.

3.2 Medialukutaidon edistäminen Euroopan Unionissa

Medialukutaidon kehittäminen ja lasten turvallisuuden lisääminen uudessa mediaympäristössä on nostettu esille Euroopan komission useissa eri aloitteissa ja strategioissa. Euroopan kansalaisten medialukutaidon ja digitaalisen lukutaidon parantaminen on myös osa EU2020-strategiaan sisältyvää digitaalista agenda. Strategian tavoitteena on vahvistaa Euroopan kilpailukykyä.

Medialukutaitoa koskevat pyrkimykset alkoivat varsinaisesti vuonna 2007, jolloin Euroopan komissio antoi medialukutaitoa digitaalisessa ympäristössä²³ koskevan tiedonannon. Vuonna 2009 Komissio antoi suosituksen koskien medialukutaitoa digitaalisessa ympäristössä²⁴.

Suosituksella oli kolme painopistealuetta: kaupallinen viestintä, audiovisuaaliset teokset sekä verkko-

viestintä. Tiedonanto täydensi Euroopan unionin audiovisuaalista politiikkaa. Euroopan unionin Media 2007 -ohjelmassa korostetaan medialukutaitoon liittyvien aloitteiden merkitystä, ja AV-direktiivissä jäsenvaltiot veloitetaan raportoimaan medialukutaidon tasosta.

Neuvosto hyväksyi päätelmät medialukutaidosta digitaalisessa ympäristössä vuonna 2009²⁵. Tavoitteena on yleinen medialukutaidon kehittäminen ja edistäminen monenlaisin toimenpitein. Medialukutaidon edistämisen yhteydessä tulee mm. tiedostaa digitaalisen kehityksen tuomat merkittävät hyödyt sekä se, että uusien medioiden vastuullinen ja asiantunteva käyttö edellyttää myös tietoisuutta riskeistä. Viranomaistyötä ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä on tärkeä kehittää, samoin hyvien käytänteiden vaihtoa alan ammattilaisten keskuudessa. Mediateollisuudella on olennainen rooli medialukutaidon edistämässä; tulisi pyrkiä kehittämään mediateollisuutta koskevia hyviä käytäntöjä ja normeja, muun muassa itse- tai yhteissäätelyä edistämällä. On myös huomioitava kulttuuri-instituutioiden, kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoistyön toteuttamat medialukutaitoa edistävät hankkeet. Lasten ja nuorten medialukutaidon kehittämisessä keskeinen tehtävä on myös koulutusjärjestelmällä, mukaan lukien virallinen ja epävirallinen oppiminen sekä arkioppiminen. Medialukutaidon kehittämistä koskevilla strategioilla olisi kiinnitettävä huomiota myös eri väestöryhmien erilaisiin tarpeisiin. Medialukutaitoa tulisi tutkia säännöllisesti eri osapuolten toteuttamana.

Vuonna 2011 Euroopan unionin ministerineuvosto antoi päätelmänsä lasten suojelusta digitaalimaailmassa²⁶. Näiden päätelmien aluetta täydennettiin vuonna 2012, jolloin neuvosto antoi päätelmät nimellä Eurooppalainen strategia internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta²⁷. Näin eurooppa-

22 Aaltonen, T. 2009. Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009. Viestintäviraston julkaisu 11/2009.

23 Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Medialukutaito digitaalisessa ympäristössä – eurooppalainen toimintamalli. KOM(2007) 833 lopullinen.24 KOMMISSION SUOSITUS, annettu 20 päivänä elokuuta 2009, medialukutaidosta digitaalisessa ympäristössä: kohti kilpailukykyisempää audiovisuaali- ja sisältöteollisuutta ja osallistavampaa osaamisyhteiskuntaa (2009/625/EY).

25 Neuvoston päätelmät 27. marraskuuta 2009 medialukutaidosta digitaalisessa ympäristössä (2009/C 301/09).

26 Neuvoston päätelmät lasten suojelusta digitaalimaailmassa (2011/C 372/04).

27 Neuvoston päätelmät, annettu 26 päivänä marraskuuta 2012, eurooppalaisesta strategiasta internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta. (2012/C 393/04).

laisen strategian alueiksi muotoutuivat turvallisen verkkoympäristön edistäminen mediakasvatuksen ja medialukutaidon keinoin, lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän kuvamateriaalin levittämisen torjunta, lapsille ja nuorille suunnatun laadukkaan verkkosisällön edistäminen sekä tietoisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.

Medialukutaidon asiantuntijaryhmä

Euroopan komissio asetti ensimmäisen medialukutaidon asiantuntijaryhmän vuonna 2006, ja ryhmä toimi vuoteen 2010 saakka. Ryhmän mukaan medialukutaito liittyy aktiiviseen kansalaisuuteen, demokratiaan, audiovisuaaliseen alaan, kulttuuriperintöön ja kulttuuri-identiteettiin sekä alaikäisten suojelemiseen erityisesti heitä vahvistamalla. Medialukutaitoon liittyen on tuotettu tutkimusraportteja, kuten medialukutaidon ajankohtaiset trendit Euroopassa (2007)²⁸ ja tutkimus medialukutaidon arviointikriteereistä (2010)²⁹.

Keväällä 2011 komissio asetti toisen ryhmän, joka tehtävänannon mukaan keskittyy erityisesti medialukutaitoon koulussa. Suomella on ryhmässä edustus sekä koulutus- että kulttuurisektorilta.

Safer Internet

Vuodesta 1999 käynnissä olleen Safer Internet -ohjelman tavoitteena on edistää erityisesti lasten turvallista internetin käyttöä sekä pyrkiä estämään laittomien ja haitallisten sisältöjen levittäminen. Euroopan komissio yhdistää ohjelman kautta eurooppalaiset verkostot ja kansalliset projektit. Suomessa Safer Internet -työtä on toteutettu kolmen tahon yhteistyössä: työtä koordinoivan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen, Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Pelastakaa lapset ry:n. Ohjelmasta on rahoitettu myös tutkimusta, kuten EU Kids Online -hanke. Ohjelman toiminnan on tarkoitus jatkaa vuoden 2013 jälkeen Verkkojen Eurooppa -kokonaisuuden (Connecting Europe Facility) puitteissa.

Komissio on vuoden 2012 alussa koonnut sosiaalisen median palveluita tuottavien yritysten toimitusjohtajien koalition (CEO). Tavoitteena on saada aikaan konkreettista parannusta seuraavilla viidellä osa-alueella: raportointivälineet, yksityisyydensuoja, sisällönluokittelu, huoltajille tarkoitettujen esto- ja suodatinohjelmien käyttö sekä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävän materiaalin poistamiseen liittyvät proseduurit ja yhteistyö viranomaisten kanssa.

3.3 Kansainvälinen ympäristö

Pohjoismaissa – Islantia lukuun ottamatta – medialukutaidon edistämiseen liittyvät tehtävät ovat opetus- ja kulttuuriministeriöiden alaisilla viranomaisilla. Ruotsissa viranomainen on Statens Medieråd, Norjassa Medietilsynet ja Tanskassa Medierådet for Børn og Unge.³⁰

Euroopassa varsinaisia laajoja medialukutaito-ohjelmia tai -linjauksia on tai on ollut Hollannissa, Isossa-Britanniassa ja Saksassa. Hollannissa medialukutaito-ohjelmaa on vuodesta 2008 toteuttanut Mediaviisauden asiantuntijakeskus (Mediawijsheid Expertisecentrum), joka on perustettu kasvatus-, kulttuuri- ja tiedeministeriön aloitteesta. Keskus koordinoi verkostoa, joka on asettanut yhteiset toimintalinjat medialukutaidon edistämiseen. Verkostossa on yli 500 vakituista toimijaa useilta sektoreilta ja alueilta. Kohderyhminä ovat kaikenikäiset kansalaiset. Painopistealueina ovat mediataidot ja -tietoisuus, osallistumisen edistäminen ja innovaatiot. Vuoteen 2014 mennessä tavoitteena on muun muassa medialukutaidon tilan kohentaminen koulutusjärjestelmässä ja tieteellisessä tutkimuksessa sekä kulttuurisektorin ja mediatoimialan vahvempi sitouttaminen verkostoon.

28 Current trends and approaches to media literacy in Europe (2007).

29 Testing and Refining Criteria to Assess Media Literacy Levels in Europe (2010) Commissioned by the European Commission Directorate-General for Information Society and Media. Media Literacy Unit, European Commission.

30 Tarkemmat kuvaukset tässä luvussa esitetyistä maista ks. liite 2.

Isossa-Britanniassa medialukutaito-ohjelma oli käynnissä vuosina 2004–2008. Sen aikana toteutettiin muun muassa laaja-alainen tutkimusohjelma medialukutaidon laajuudesta ja medialukutaidon ajankohtaisista kysymyksistä. Ohjelmassa luotiin kumppanuusverkostot, joille tuotettiin tietoa medialukutaitoon ja sen edistämiseen liittyvää tietoa. Luotiin yhteistyössä tv-alan ja sisällöntuottajien yleiset periaatteet siitä, miten katsojille tuotetaan tietoa mahdollisesti haitallisista sisällöistä. Nykyään medialukutaidon edistäminen elää tasaista, vakiintunutta vaihetta, jossa painopistealueina ovat lähinnä saavutettavuuden (access) ja turvallisuuden (safety) kysymykset.

Saksassa perhe-, seniори-, naisten ja nuorten asioiden ministeriö on käynnistänyt vuonna 2010 politiikkaprosessin, jonka tavoitteena on kehittää yhtenäinen ja johdonmukainen lasten ja nuorten internetpolitiikka. Saksa linkittää medialukutaidon edistämisen politiikkansa vahvasti EU:n Safer Internet -ohjelmaan. Lapsi-, nuoriso- ja internetpolitiikan sisältöalueina on mediasuojelu, medialukutaidon edistäminen ja vanhempien vastuut. Saksassa on panostettu lapsille suunnattuihin laadukkaisiin sisältöihin ja muun muassa lasten hakukonepalveluun.

UNESCO

YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco on vuosikymmeniä pyrkinyt kehittämään perusteita mediaopetukselle ja medialukutaidon opettamiselle. Medialuku- ja informaatiolukutaitoa tarkastellaan Unescossa ihmisoikeuksien näkökulmasta tietoyhteiskuntakehitys huomioon ottaen. Vuonna 2008 laadittiin ohjelma Media and Information literacy - Curriculum for Teachers. Suunnitelman tavoitteena on edistää media- ja informaatiolukutaitoa opettajankoulutuksessa.

Vuonna 2012 julkaistiin Pedagogies of Media and Information Literacies -käsikirja, joka tarjoaa opettajille perustietoa media- ja informaatiolukutaidosta sekä keinoja niiden opettamiseen käytännössä. Julkaisun ovat laatineet suomalaiset mediakasvatuksen asiantuntijat.

4 Kehitystrendejä ja haasteita

Mediakasvatuksen alue kehittyy jatkuvasti niin kansainvälisesti kuin kansallisesti. Tieto lasten ja nuorten mediaympäristön muutoksista, medialukutaidosta ja mediakasvatuksesta lisääntyy. Uusia mediakasvatuksen rakenteita luodaan ja käytäntöjä syntyy.

Seuraavassa käydään läpi linjausten taustalla olevia keskeisiä medialukutaitoon liittyviä kehitystrendejä ja haasteita. Ne on tiivistetty neljään aiheeseen: lasten ja nuorten moninainen mediaympäristö ja -kulttuuri, osallisuuden mahdollisuudet ja syrjäytyminen, mediakasvattajien osaaminen ja yhteistyö sekä medialukutaidon idean kirkastaminen.

4.1 Lasten ja nuorten moninainen mediaympäristö ja -kulttuuri

Media on olennainen osa lapsuutta ja nuoruutta. Medialähtöiset leikit, median sisällöt, tarinat ja osallisuuden mahdollisuudet kuuluvat lasten ja nuorten kasvuympäristöön. Mediaympäristöllä ja -kulttuurilla on merkitystä lasten ja nuorten kasvuille, oppimiselle sekä identiteetin ja maailmankuvan rakentumiselle.

Ihmiseksi kasvaminen tapahtuu osaltaan suhteessa mediaan. Keskeisiä ovat median lukemisen, kuuntelemisen, katselemisen, kirjoittamisen, äänittämisen, kuvaamisen, pelaamisen kautta syntyvät kokemukset, merkitykset ja sosiaalinen toiminta. Media rikastuttaa pienten lasten leikkiä. Lapsilla ja nuorilla on me-

diaan liittyviä harrastuksia. Median parissa koetaan oppimisen ja onnistumisen elämyksiä ja yhteenkuuluvuutta sekä käsitellään erilaisia tunteita, kuten iloa, surua, jännitystä ja pelkoa.

Tietopohja lasten ja nuorten median käytöstä on viime vuosina karttunut. Suhde mediaan voi alkaa jo vauvana esimerkiksi internetiä käyttävän vanhemman sylissä. Netin käytön lisääntymisestä huolimatta televisio on edelleen varsinkin pienten lasten eniten suosima media. Jo 7–8-vuotiaasta lähtien lasten ja nuorten mediamaisema on tyypillisesti hyvin laaja ja monipuolinen. Siihen kuuluvat kirjat, lehdet, radio, äänitteet, digitaaliset pelit, internet, kännykkä, televisio ja kuvataallenteet³¹. Myös monimuotoistunut mainonta ja brändit osana median sisältöä ovat läsnä lasten ja nuorten mediaympäristössä. Markkinoinnin näkökulmasta lapset ja nuoret ovat merkittäviä kuluttajia, jotka vaikuttavat perheiden ostopäätöksiin.

Lapset ja nuoret ovat erilaisia mediaympäristössä toimijoita. Oman mediamaun kehittyminen alkaa varhain, 3–4-vuotiaana. Jo alle kouluikäisten tyttöjen ja poikien mediasuhteissa on eroja. Pojat esimerkiksi tyypillisesti pelaavat ja käyttävät internetiä sekä lukevat sarjakuvia enemmän kuin tytöt. Tytöt taas lukevat kirjoja poikia enemmän. Myös eri-ikäisten mediaympäristöt vaihtelevat. Vielä seitsemän- ja yhdeksänvuotiaiden lasten suosiossa ovat pääosin lapsille suunnatut mediasisällöt. 11-vuotiaiden me-

31 Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Sirkku Kotilainen (toim.) Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2011; Lasten mediabarometri 2011. 7-11-vuotiaiden lasten mediankäyttö ja kokemukset mediakasvatuksesta. Saara Pääjärvi (toim.) Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2012.

diasuosikit ja median käyttömäärät muistuttavat jo nuorten suosimia käyttötapoja esimerkiksi internetissä toimimisen suhteen. Nuorille internet on tärkeä varsinkin yhteydenpitovälineenä.

Yhä nuoremmat lapset toimivat internetissä. Vuonna 2010 eurooppalaiseen vertailuun osallistuneet 9–16-vuotiaat suomalaislapset ja -nuoret olivat aloittaneet verkon käytön keskimäärin 7-vuotiaana. Samana vuonna kerätyn Lasten mediabarometri -tutkimuksen aineiston mukaan kolmannes 3-vuotiaista, puolet 5-vuotiaista ja kaksi kolmasosaa 6-vuotiaista käytti internetiä. Nopea tekninen kehitys tuottaa helppokäyttöisiä laitteita lasten ja nuorten kommunikaatiovälineiksi. Esimerkiksi taulutietokoneet yleistyvät lapsiperheissä. Yhä nuoremmat lapset käyttävät myös internetyhteydellä varustettuja kännyköitä ja muita mobiililaitteita³².

Internetiin liittyy myös riskinäkökulma. Verrattuna muiden Euroopan maiden nuoriin suomalaislapset ja -nuoret hallitsevat parhaiten niin sanottuja internetin turvataitoja, esimerkiksi yksityisyyden suojaamisen. Suurimmat riskit suomalaisnuorilla on pornografian suhteen: 29 prosenttia lapsista ja nuorista kertoo kohdanneensa pornografista aineistoa internetissä. Verkossa tapahtuvaa kiusaamista suomalaisnuorista ilmoittaa kokevansa viisi prosenttia. Median käyttöön liittyviin riskeihin kuuluvat myös taloudelliset riskit ja kustannustietoisuus sekä erilaisen mediaan liittyvien sopimusten sitovuus.

Lasten ja nuorten toiminta median parissa on yksilöllistä, yksityistä ja voi tapahtua missä ja milloin vain. Osaltaan median käyttö on myös yhteistä ja julkista. Lapset ja nuoret toimivat globaalissa mediaympäristössä. Sisällöt ja palvelut ovat usein ylikansallisia ja englanninkielisiä. Toisaalta on vahvoja kansallisia brändejä, kuten Suomessa lasten suosima Yleisradion verkkopalvelu.

Haasteita ja kehittämissuuntia:

- Monipuolinen mediaympäristö ja -kulttuuri edellyttävät sisällöltään monipuolista mediakasvatusta, joka ottaa laajasti huomioon erilaiset toimintamahdollisuudet eri medioiden parissa. Yhdenlainen mediakasvatus ei enää riitä, vaan tarvitaan esimerkiksi mediankäyttötottumuksiltaan erilaisille lapsille ja nuorille suunnattua mediakasvatusta.
- Yksi keskeinen kehittämisen alue on digitaaliseen pelaamiseen liittyvä mediakasvatus. Lasten ja nuorten pelaamiseen kiinnitetään esimerkiksi perheissä usein vähemmän huomiota kuin muun median käyttöön. Mediakasvatuksessa voidaan nostaa esille mm. pelaamiseen ja pelien sisältöihin liittyviä sukupuolirooleja³³.
- Mediamaiseman laajentumisesta huolimatta Suomessa on edelleen vahva lukemisen kulttuuri ja suomalaiset lapset ja nuoret ovat hyviä lukijoita. Erot suomalaisnuorten lukutaidon tasossa esimerkiksi tyttöjen ja poikien välillä ovat kuitenkin kasvaneet. Muutokset suunta on huolestuttava. Monipuolinen lukutaito ja lukeminen antavat vahvan perustan lasten ja nuorten elämänhallinnalle. Esimerkiksi internetympäristössä luku- ja kirjoitustaito on yhä tärkeämpää.
- Muuttuvassa mediaympäristössä ei kannata panostaa niinkään laite- tai mediakeskeiseen mediakasvatukseen, vaan sisältöihin ja tarinoihin sekä pedagogiseen, kasvua tukevaan toimintaan median parissa.
- Mediakasvatusta tarvitsevat kaikenikäiset lapset ja nuoret. Erityisen tärkeää on edelleen kohdentaa mediakasvatusta jo pienille lapsille sekä pienten lasten kanssa toimiville kasvattajille.
- On tärkeää, että lapsille ja nuorille on tarjolla median sisältöjä ja palveluita omalla äidinkiellällä vähemmistökielet huomioon ottaen.
- Globaalissa mediaympäristössä sääntelyn monimutkaistuminen tekee lasten ja nuorten suojelemisen haastavaksi. Myös siksi tarve medialukutaidon edistämiseen ja vanhempien kasvatustyön tukemiseen lisääntyy edelleen.

32 Risks and safety on the internet. The perspective of European children. Initial findings from the EU Kids Online survey of 9-16-year olds and their parents. 2010. LSE; EU Kids Online: Final Report. September 2011. LSE.

33 Suoninen Annikka (2013) Lasten mediabarometri 2012. 10–12-vuotiaiden tyttöjen ja poikien mediankäyttö. Nuorisotutkimusverkosto.

4.2 Osallisuuden mahdollisuudet ja syrjäytymisen riskit

Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin antavat valmiuksia toimia demokraattisessa yhteiskunnassa sekä edistää heidän kasvamistaan aktiivisiksi kansalaisiksi ja toimijoiksi. Medialukutaidon edistäminen tukee osallisuutta.

Osallisuus on enemmän kuin osallistuminen. Osallisuus tarkoittaa omakohtaista sitoutumista yhteisön toimintaan ja halua olla mukana vaikuttamassa yhteisiin asioihin. Keskeistä lapsille ja nuorille on kokemus siitä, että asioihin todella voi vaikuttaa.

Nykyisestä mediakulttuurista puhutaan osallisuuden kulttuurina, jossa median, erityisesti internetin rooli on keskeinen. Internet mahdollistaa osallisuuden: erilaisiin yhteisöihin liittymisen, vuorovaikutuksen, omien sisältöjen tuotannon ja jakamisen.

Verkkoympäristöön liittyy myös syrjäytymisen riskejä. Verkossa on mahdollisuus lasten ja nuorten kasvun kannalta epätoivottaviin suuntiin, esimerkiksi nettiriippuvuus ja vihayhteisöt sekä vastuuttomasti tuotettujen verkkopalveluiden käyttöön sisältyvät taloudelliset riskit. Lapset ja nuoret, jotka kuuluvat muutoinkin riskiryhmiin, kohtaavat tyypillisesti myös eniten riskejä internetissä³⁴.

Osallisuuden kulttuurissa median sisältöjä ja palveluita ei tuota enää vain mediateollisuus, vaan myös kuluttajat ja käyttäjät itse. Esimerkiksi sisällöntuotannossa lapset ja nuoret voivat olla luovia, kokeellisia ja mielikuvituksellisia sellaisin tavoin, joita ei itsestään selvästi katsota kasvatuksellisesti arvokkaiksi.

EU Kids Online -tutkimuksessa verkon mahdollisuuksia kuvataan tikapuina. Esimerkiksi 9–10-vuotiasta eurooppalaislapsista suurin piirtein kaikki ovat internetin käytön ensimmäisellä askelmalla, eli käyttävät internetiä koulutöiden tekemiseen ja pelaamiseen yksin. Noin puolet lapsista on tikapuiden toisella askelmalla, jossa toiminta laajenee videoiden katselemiseen. Kolmannella on 40 prosenttia lapsista, he käyttävät verkkoa myös kommunikatiiviliseenä. Neljännellä askelmalla, jolla pelataan yhteisesti sekä ladataan musiikkia ja elokuvia ja

jaetaan sisältöä, on 35 prosenttia lapsista. Noin yksi viidestä on mahdollisuuksien tikkaiden viidennellä askelmalla, johon sisältyy mm. bloggaaminen ja ajan viettäminen virtuaalimaailmoissa sekä virtuaalisen hahmon, lemmikin tai avatarin luominen.

Suomalaisilla lapsilla ja nuorilla on keskiarvoa vähemmän erilaisia aktiviteetteja internetissä, vaikka päivittäinen verkon käyttö on keskiarvon yläpuolella. Internetin yhteisöpalveluissa ja sosiaalisessa mediassa suomalaislapsilla ja -nuorilla on vähiten kavereita yhdessä romanialaisten, bulgarialaisten ja saksalaisten kanssa.

Haasteita ja kehittämissuuntia:

- Osallisuus mediaympäristössä ja -kulttuurissa kuuluu kaikille lapsille ja nuorille iästä, sukupuolesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta taustasta ja asuinalueesta riippumatta. Mediakasvatuksen kehittämisessä tulee erityisesti ottaa huomioon kieli-, ja kulttuurivähemmistöt sekä erilaiset vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret.
- Perheissä on erilaisia tapoja toimia median parissa sekä vaihtelevasti kykyä tukea lapsia ja nuoria medialukutaidon suhteen. Medialukutaidon edistäminen voi siten ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Eroja voi tasoittaa suunnitelmallinen ja systemaattinen mediakasvatus varsinkin varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa.
- Osallisuuden tukeminen lähtee lapsen ja nuorten kokemuksista arjessa. Tarvitaan mediakasvatusta, joka kannustaa itsensä ilmaisemiseen ja omaehtoiseen tekemiseen sekä tukee kasvun kannalta myönteisiin yhteisöihin sitoutumista. Medialukutaitoinen lapsi ja nuori osaa myös toimia vastuullisesti ja ottaa huomioon oman ja toisten ihmisten hyvinvoinnin mediaympäristössä.
- Suomalaiset lapset ja nuoret tarvitsevat rohkaisua monipuoliseen toimintaan median parissa. Monipuolinen toiminta tukee medialukutaitoa, ja hyvä medialukutaito lisää myös lapsen ja nuoren mahdollisuuksia suojautua median riskeiltä.

³⁴ Risks and safety on the internet. The perspective of European children. Initial findings from the EU Kids Online survey of 9-16-year olds and their parents. 2010. LSE; EU Kids Online: Final Report. September 2011. LSE.

- Internetin käytön yleistymisestä huolimatta verkkoympäristö ei ole lapsille ja nuorille niin keskeinen osa elämää kuin aikuiset saattavat luulla. On tärkeää muistaa, että lapset ja nuoret arvostavat edelleen perhettä, kavereita, harrastuksia, leikkiä, vapaa-aikaa ja tavallista arkea. Myöskään niin sanottu perinteinen media, kuten lehdet, elokuvat, televisio, ei ole kadonnut lasten ja nuorten arjesta.

4.3. Erilaiset toimijat ja mediakasvattajien osaaminen

Suomessa mediakasvatuksen alueella on useita erilaisia toimijoita: julkisella sektorilla valtio, aluehallinto ja kunnat, mediatoimialan suuria ja pieniä yrityksiä, edunvalvontajärjestöjä, kansalaisjärjestöjä, alueellisia keskuksia ja verkostoja sekä yliopistoja ja korkeakouluja.

Valtakunnallisella tasolla ammattikasvattajille suunnattu koulutus on keskeinen mediakasvatuksen toimintamuoto. Myös tiedotus- ja oppimateriaalia tuotetaan paljon. Varsinaiset lasten ja nuorten kanssa paikallisella tasolla toimivat mediakasvattajat työskentelevät mm. päivähoitossa, kouluissa, kerhoissa, nuorisotaloilla, lasten ja nuorten kulttuurikeskuksissa, museoissa, kirjastoissa, perheissä, neuvoloissa.

Jokaisella toimijalla on oma roolinsa ja tulokulmansa medialukutaidon edistämiseen. Moninainen toimijakenttä on suomalaisen mediakasvatuksen vahvuus. Toimijakentän laajapohjaisuus mahdollistaa erilaisia kumppanuuksia ja monipuolisen mediakasvatuksen. Mediakasvatuksen toimijat ovat myös aktiivisia verkostoitujia. Suomessa esimerkiksi käytännön mediakasvattajat ja tutkijat tekevät kansainvälisesti katsottuna ainutlaatuista yhteistyötä.

Viime vuosina mediakasvatuksen toimijakenttä Suomessa on edelleen laajentunut. Koulutusjärjestelmän ohella esimerkiksi nuorisotyö ja kirjastolaitos ovat nousseet keskeisiksi toimijoiksi.

Valtion elokuvatarkastamon muuttuminen Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi vuoden 2012 alusta lähtien alkaen toi Suomeen viranomaisen, jonka nimenomaisena tehtävänä on mediakasvatuksen edistäminen. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnot on tarkoitus siirtää vuoden 2014 alusta lähtien uuteen virastoon, joka syntyy kun Kansallinen audiovisuaalinen arkisto ja Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus yhdistyvät.

Mediakasvatuksen valtakunnalliset ja alueelliset toimijat ovat tuoneet esiin medialukutaidon edistämistä koskevia pulmia. Mediakasvatuksen saatuun liittyä esimerkiksi alueellista eriarvoisuutta. Erityisesti järjestöissä mediakasvatus on usein projektiluonteista, mikä saattaa johtaa mm. kehittämistyöhön turhautumiseen ja yhteistyön ongelmiin³⁵.

Haasteita ja kehittämissuuntia:

- On tärkeää yhdistää lasten ja nuorten kanssa toimivien mediakasvatuksen asiantuntijoiden ja ammattilaisten osaaminen lasten ja nuoren hyväksi. Eri sektoreiden väliset, monimuotoiset kumppanuudet ja laajat verkostot mahdollistavat lasten ja heidän vanhempiansa ja muiden mediakasvattajien paremman tavoittamisen sekä tietoisuuden ja osallistumismahdollisuuksien lisäämisen. Kumppanuuksien avulla voidaan tuottaa myös laadukkaita koulutuksia, oppimateriaaleja ja sisältöjä erilaisten kohderyhmien käyttöön.
- Paikallisella tasolla mediakasvatus kuuluu useiden eri alojen ammattilaisten työnkuvaan. Eri sektoreilla toimivat mediakasvattajat tarvitsevat kohdennettua koulutusta ja oppimateriaaleja. Räätelöity koulutus voi tukea lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammatillista kehittymistä. Toisaalta myös eri ammattilaisten yhteinen koulutus on tärkeää, ja sen kautta on mahdollista täsmentää eri alojen tulokulmia medialukutaidon edistämiseen. Yksi keskeinen osaamisen kehittämisen alue ovat tekijänoikeudet.

35 Lundvall & Andersson (2012) Katsaus mediakasvatuksen toimijoihin 2012. Mediakasvatusseura ry.

- Mediakasvatuksen kentällä alueellisen tason toimijoihin on toistaiseksi kiinnitetty huomiota kaikkein vähiten. Jatkossa myös alueellinen taso on tärkeää ottaa entistä laajemmin mukaan mediakasvatuksen kehittämiseen.
- Valtakunnallisella tasolla on jo pitkään toiminut useita erilaisia mediakasvatuksen toimijoita. Nyt alueella on uusi viranomainen. Muuttuneessa tilanteessa toimijoiden profiloituminen voi tuke mm. tarkoituksenmukaista resurssien käyttöä. Edelleen tarvitaan myös yhteistä kehittämistyötä ja keskustelua erilaisten toimijoiden kesken.
- Projektiluonteista kehittämistyötä tarvitaan, mutta tärkeää on myös pyrkiä mediakasvatuksen vakiinnuttamiseen erityisesti paikallisella tasolla. Mahdollisuudet toiminnan jatkuvuuteen tulee ottaa paremmin huomioon jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Vakiinnuttamista tukee ammattilaisten osaamisen kehittämisen lisäksi mm. mediakasvatuksen ja medialukutaidon kirjaaminen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin ja suunnitteluasiakirjoihin niin valtakunnallisella, alueellisella kuin paikallisella tasolla.
- Mediakasvatuksen toteutumisesta erityisesti erikunnissa ja niiden palveluissa ei ole saatavilla systemaattisesti kerättyä tietoa. Yksittäisiä kartoituksia, kuten selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa sekä kuntien varhaiskasvatuksessa, on laadittu³⁶. Käytäntöjä tietopohjan vahvistamiseksi ja ylläpitämiseksi tutkimusten ja selvitysten kautta on tarpeen kehittää myös paikallisella tasolla.

4.4 Medialukutaidon idean kirkastaminen

Tässä julkaisussa puhutaan laajasta medialukutaidosta ja medially viitataan laajasti kaikkeen mediaan. Erilaisia lukutaitoja on määritelty lukuisin eri tavoin. Medialukutaidon käsite on osin päällekkäinen muiden lukutaitokäsitteiden, kuten digitaalinen

lukutaito, informaatiolukutaito tai visuaalinen lukutaito kanssa. Käsitteenä medialukutaito painottaa mediaympäristöä kaikenlaisen median sisältävänä kokonaisuutena sekä erityisesti sisältöjen ja mediakulttuurin kriittistä ymmärtämistä ja omaa ilmaisua ja tekemistä.

Euroopan komission muotoilema eurooppalainen määritelmä näkee medialukutaidon käsiksi pääsytään mediaan, median ymmärtämisenä ja kriittisenä lähestymistapana median sisältöihin sekä viestintään osallistumisena erilaisissa yhteyksissä³⁷. Määritelmä kattaa erilaisia viestinnän välineitä, alustoja ja sisältöjä: television, elokuvan, radion, äänitetyn musiikin, painetun median sekä internetin ja kaiken muun digitaalisen viestinnän. Eurooppalaisittain medialukutaito kytkeytyy kansalaisuuden ja demokratian edistämisen, audiovisuaalisen perinnön vaalimisen, kulttuuri-identiteettien kehittymisen tukemisen, ihmisten voimaantumisen, alaikäisten suojelemisen ja tekijänoikeuden kysymyksiin.

Tutkimusalana mediakasvatus on monitieteinen, ja medialukutaitoa voidaan tarkastella useista erilaisista tieteenaloista ja teoriaperinteistä käsin. Tieteellisissä medialukutaidon määritelmässä korostetaan esimerkiksi kaikessa viestinnässä välitettävän informaation ja tiedon prosessointia, mediakulttuurin ilmiöiden käsitteellistä ymmärtämistä, kriittistä ajattelua ja toimintaa median parissa tai ihmisten sosiaalisia käytäntöjä suhteessa mediaan³⁸.

Suomessa medialukutaitoa on tyypillisesti lähestytty tietoyhteiskunnan kansalaistaitona ja siten se on yhdistetty varsinkin yleissivistävään koulutukseen. Esimerkiksi perusopetukseen tarkoitettussa medialukutaitojen oppimispolussa medialukutaidon osa-alueiksi on määritelty esteettiset taidot, vuorovaikutustaidot, kriittiset tulkintataidot ja turvataidot³⁹.

Kaikkiaan Suomessa on omaksuttu laaja-alainen lähestymistapa medialukutaitoon. Se on osaltaan tukenut mediakasvatuksen vahvistumista monella rintamalla. Toisinaan pulmana on kuitenkin tuotu esille, että mediakasvatus ja medialukutaito saattavat

³⁶ Kirjastot ja media 2012. Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23; Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013, ilmestyy.

³⁷ Fact Sheet on Media Literacy. European Commission.

³⁸ Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Reijo Kupiainen ja Sara Sintonen. Palmenia. 2009.

³⁹ Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry. 2011.

moninaisuudessaan olla etenkin aluetta tuntemattomille vaikeasti avautuvia ja ymmärrettäviä asioita.

Haasteita ja kehittämissuuntia:

- Medialukutaito tulee nähdä laaja-alaisena, lasten ja nuorten elämänhallintaan ja sivistykseen liittyvänä kokonaisvaltaisena toimintakykyisyytenä. Medialukutaito ei ole vain tietoa, taitoa tai osaamista taikka median käytön hallitsemista, vaan tapa olla ja elää suhteessa mediaan. Tietoisuutta ja ymmärrystä monipuolisesta medialukutaidosta tulee edelleen vahvistaa.
- Medialukutaidon luonteeseen kuuluu se, että sitä opitaan hyvin monenlaisissa ympäristöissä. Keskeistä on lasten ja nuorten omaehtoinen toiminta median parissa. Oppimista voi tapahtua vertaisryhmissä, harrastuksissa, perheessä tai muissa vapaa-ajan toiminnoissa.
- Monipuolisen medialukutaidon edistäminen koskettaa laajasti eri yhteiskunnan sektoreita. Koulutusjärjestelmällä on olennainen rooli lasten ja nuorten avaintaitojen ja -osaamisen tukemisessa. Institutionaaliset kasvatusympäristöt, kuten varhaiskasvatus tai koulu, tukevat kaikkein suunnitelluimmin ja yhdenvertaisimmin medialukutaidon oppimista. Mediakasvatuksen kentällä on kuitenkin useita muita keskeisiä toimijoita, joilla on oma tärkeä näkökulmansa medialukutaitoon.
- Mediakasvatus on ennen kaikkea käytännöllistä toimintaa. Tärkeää on medialukutaidon määrittelyminen käytännön tasolla ja toiminnan kautta. Kasvatuspäämääränä hyvän medialukutaidon edistäminen edellyttää jokaiselta kasvattajalta käsitystä siitä, mitä hyvä medialukutaito on.
- Muuttuvassa mediaympäristössä ja -kulttuurissa tarvitaan jatkuvaa keskustelua ja tietopohjaa siitä, mitä hyvä medialukutaito on ja miten mediakasvatus voi sitä tukea. Mediakasvatuksen teoriaa koskevaa perustutkimusta ja mediakasvatuksen vaikuttavuuteen liittyvää tutkimusta tulee edelleen vahvistaa.

5 Päämääränä hyvä medialukutaito

5.1 Visio ja mediakasvatuksen periaatteet

Visio ja mediakasvatuksen periaatteet kiteyttävät yhteisen tahtotilan ja arvopohjan. Tarkoituksena on, että visio ja periaatteet suuntaavat vuosien 2013–2016 toimintaa ja tukevat hyvän medialukutaidon edistämisen mukaisia ratkaisuja mediakasvatuksen toimijoiden keskuudessa – niin kansallisella tasolla kuin alueellisessa ja paikallisessa suunnittelussa ja käytännön kasvatus työssä. Visio ja periaatteet koskevat kaikkia medialukutaidon ulottuvuuksia.

Visio

Kaikilla lapsilla ja nuorilla on kasvu ympäristö, joka tarjoaa nykyistä paremmat edellytykset hyvän medialukutaidon kehittymiselle. Lapset ja nuoret oppivat oman persoonallisen kasvun vaiheensa mukaisesti toimimaan harkiten ja valikoivasti median parissa, analysoimaan ja arvioimaan mediaa kriittisesti sekä käyttämään mediaa oppimiseen, itsensä ilmaisemiseen ja yhteiskuntaan ja kulttuuriin osallistumiseen. Lapset ja nuoret kehittyvät myös nykyistä aktiivisimmiksi ja innostuneimmiksi median parissa toimijoiksi ja osaavat monipuolisemmin nauttia median tarjoamista elämyksistä.

Kasvattajien medialukutaito vahvistuu. Tietoisuus ja ymmärrys mediakasvatuksesta ja sen keinoista nousee kasvattajien keskuudessa yhä korkeammalle tasolle.

Medialuku- ja mediakasvatustaitoiset kasvattajat osaavat nykyistä monipuolisemmin tukea lasten ja nuorten hyvän medialukutaidon kehittymistä sekä ohjata lapsia ja nuoria turvalliseen toimintaan median parissa.

Suomesta kehittyy yhteiskunta, jossa medialukutaitoa arvostetaan ja medialukutaidon merkitys ymmärretään yhä paremmin. Hyvää medialukutaitoa arvostava yhteiskunta panostaa nykyistä vahvemmin mediakasvatukseen.

Mediakasvatuksen periaatteet

Yhdenvertaisuus ja moniarvoisuus

Hyvän medialukutaidon edistämisessä otetaan huomioon erilaisten lasten ja nuorten oikeus mediakasvatukseen ja kunnioitetaan lapsen tai nuoren ainutkertaista persoonaa ja maailmankatsomusta. Mediakasvatuksen saavutettavuuteen kieli- ja kulttuurivähemmistöjen sekä erilaisten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kohdalla kiinnitetään erityistä huomiota.

Mediakasvatuksessa monipuolisuus on arvokasta. Medialukutaidon eri ulottuvuudet ja eri tulokulmista mediakasvatusta lähestyvät toimijat nähdään rikkautena. Monipuolisuus mahdollistaa sen, että mediakasvatusta on erilaisten kohderyhmien saatavilla ja saavutettavissa.

Johdonmukaisuus ja pitkäjänteisyys

Hyvää medialukutaitoa edistetään suunnitelmallisesti ja systemaattisesti osana yhteisöjen perustoimintaa. Hankeluontoisessa kehittämistyössä otetaan alusta lähtien huomioon toiminnan vakiinnuttaminen sekä jatkuvuuden turvaaminen silloin kun tulokset antavat siihen aiheita. Mediakasvatusta kehitetään harkiten kehittämistyön tarpeita ja suuntaa ja ottaen huomioon olemassa olevat tulokset ja hyvät käytännöt. Tarpeen vaatiessa suuntaa muutetaan, tarkistetaan tai kehittäminen lopetetaan.

Läpinäkyvyys ja yhteistyö

Hyvän medialukutaidon edistäminen perustuu keskeisiltä osin yhteistyöhön ja erilaisiin kumppanuuksiin. Mediakasvatuksesta tiedotetaan monipuolisesti ja hakeudutaan tietoisesti yhteyteen muiden toimijoiden kanssa. Uusista avauksista informoidaan aikaisessa vaiheessa. Toimitaan mahdollisuuksien mukaan avoimissa verkostoissa. Hyviä käytäntöjä ja kehittämistyön tuloksia jaetaan.

Vankka tietopohja ja laatu

Hyvän medialukutaidon edistäminen perustuu ajantasaiseen tutkimus- ja selvitystietoon. Mediakasvatuksen tietopohjan ylläpitäminen on suunnitelmallista ja tietoa hyödynnetään monipuolisesti. Mediakasvatuksessa tähdätään laatuun. Toimijat seuraavat ja arvioivat jatkuvasti käynnissä olevia prosesseja sekä ulkopuolisen arvioinnin että itsearvioinnin keinoin. Oma toimintaa tarkastellaan kriittisesti ja tarvittaessa ollaan valmiita uudistumaan.

5.2 Tavoitteet

5.2.1 Lapsi- ja nuorilähtöinen arjen mediakasvatusta

Lasten ja nuorten moninaiseen mediaympäristöön ja -kulttuuriin sekä osallisuuteen liittyvät haasteet ja kehittämissuunnat nostavat esiin seuraavia kysymyksiä: Miten ottaa aikaisempaa paremmin huomioon erilaiset lapset ja nuoret mediakasvatuksessa? Miten ottaa huomioon lasten ja nuorten omat kokemukset jo varhaislapsuudesta lähtien? Miten vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta mediakulttuurissa ja tukea hyvinvointia arjessa?

Tavoite:

Suomessa toteutetaan laadukasta, lapsi- ja nuorilähtöistä arjen mediakasvatusta.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä:

Turvataan mediakasvatukselle ja mediakasvattajille riittävät resurssit paikallisella tasolla.

Vahvistetaan lasten ja nuorten osallisuutta mediakasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla mm. ottamalla lapsia ja nuoria mukaan toimintaa ohjaavien asiakirjojen valmisteluun, koulutusten ja materiaalien suunnitteluun sekä vertaisohjauksi.

Kehitetään ja toteutetaan eri kasvuympäristöissä sellaista mediakasvatuksen pedagogiikkaa, joka tukee lasten ja nuorten omaehtoista oppimista ja toimintaa median parissa.

Kehitetään ja toteutetaan mediakasvatuksen pedagogiikkaa, joka tukee vanhemmuutta ja luo mahdollisuuksia sukupolvien väliselle vuorovaikutukselle ja oppimiselle.

Kehitetään sellaisia kohdennettuja mediakasvatuksen käytäntöjä, koulutuksia, materiaaleja, pal-

veluita, sisältöjä ja toimintamalleja, joissa otetaan huomioon erilaisia lapsia ja nuoria.

Kehitetään nouseville mediakasvatuksen kohde-ryhmille ja alueille (mm. alle 3-vuotiaat lapset, digitaalinen pelaaminen, lapset ja nuoret media-tuotannoissa) suuntautuvia käytäntöjä, koulutuksia, materiaaleja, palveluita, sisältöjä ja toimintamalleja.

Kannustetaan ja tuetaan paikallisia yhteisöjen toimintatapojen uudistamisessa sekä mediakasvatuksen toimintakulttuurien luomisessa ja juurruttamisessa mm. kohdennetun koulutuksen keinoin.

Kannustetaan ja tuetaan mediakasvatuksen toimijoita luomaan omia tai yhteisiä laatukriteereitä hyvän medialukutaidon edistämiseksi paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

5.2.2 Kestävät rakenteet

Mediakasvatukseen liittyvän lainsäädännön, rahoituksen ja ohjauksen näkökulmasta haasteet ja kehittämissuunnat nostavat esiin seuraavia kysymyksiä: Miten vastata globaalin mediaympäristön muutoksiin ja lasten suojelemisen tarpeisiin? Miten parantaa mediakasvatuksen jatkuvuutta ja tukea vakiintumista?

Tavoite:

Lainsäädännön, rahoituksen sekä kansallisen ja kuntatason ohjauksen mahdollistamin keinoin turvataan kestävät rakenteet hyvän medialukutaidon edistämiseksi.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä:

Seurataan systemaattisesti kuvaohjelmalainsäädännön uudistamisen vaikutuksia sekä kuvaohjelma-markkinoiden, lasten ja nuorten mediaympäristön ja muun toimintaympäristön muutoksia.

Selvitetään, miten tekijänoikeusjärjestelmä vaikuttaa mediakasvatuksen toteuttamiseen (mm. esitysoikeudet opetuksessa)

Kulttuuripolitiikassa jatketaan medialukutaidon ja mediakasvatuksen edistämistä ja päivitetään Lapset ja media -ohjelman toimenpiteitä.

Nuorisopolitiikassa otetaan huomioon mediakasvatus osana nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämistä. Avustetaan nuorisotyömäärärahoista toimintoja ja hankkeita, joissa kehitetään nuorisotyötä ja -toimintaa mediakasvatuksen kautta.

Hyödynnetään valtion ja kuntien rahoituksen lisäksi erilaisia rahoituslähteitä (mm. säätiöt) sekä Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmia mediakasvatuksen kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksen sekä yleissivistävän koulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden uudistamisprosessissa (esiopetus, perusopetus, toinen aste, taiteen perusopetus) otetaan huomioon hyvän medialukutaidon edistäminen.

Hyvän medialukutaidon edistäminen otetaan huomioon kuntatason suunnitteluasiakirjoissa (mm. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma), yksikkötason suunnitelmissa mm. varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa, kirjastoissa ja nuorisotiloilla sekä lapsi- ja nuorikohtaisissa suunnitelmissa.

Lisätään mediakasvatusta eri alojen ammattilaisten peruskoulutukseen mm. kirjastoammattilaisten, kulttuuri-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten ja media-alan koulutuksessa sekä opettajakoulutuksessa varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Huolehditaan alan ammattilaisten täydennyskoulutusmahdollisuuksista.

Selvitetään mediakasvatuksen tietopohjan vahvistamisen tarpeita ja ylläpitämisen keinoja valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti sekä mahdollisuuksia kehittää medialukutaidon ja mediakasvatuksen indikaattoreita.

5.2.3 Toimijoiden profiloituminen ja kumppanuudet

Kumppanuuksien ja mediakasvattajien osaamisen näkökulmasta haasteet ja kehittämissuunnat nostavat esiin seuraavia kysymyksiä: Miten mediakasvatuksen toimijat voisivat aikaisempaa paremmin tuoda esiin omia vahvuuksiaan? Miten kumppanuuksia voitaisiin edelleen kehittää lasten ja nuorten ja heidän vanhempiansa tavoittamiseksi? Millaisia uusia yhteistyön muotoja voitaisiin luoda?

Tavoite:

Mediakasvatuksen toiminnot ja eri toimijat profiloituvat, verkostot vahvistuvat ja alueelle syntyy uusia kumppanuuksia.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä:

Mediakasvatusviranomaisen profiloituu mediakasvatuksen kansallisena keskuksena tehden monipuolista yhteistyötä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa ja ottaen huomioon olemassa olevat toimijat ja toiminnot. Viranomaisen mediakasvatus toiminta on ennakoitavaa ja läpinäkyvää viraston strategian ja muiden toimintaa ohjaavien asiakirjojen kautta.

Mediakasvatuksen alueen järjestöt toimivat omista lähtökohdistaan hyvän medialukutaidon edistämiseksi mm. osallistamalla mediakasvatusta koskevaan julkiseen keskusteluun. Järjestöt tukevat käytännön mediakasvatustyötä koulutuksia, materiaaleja ja muita palveluja tarjoamalla.

Mediatoimiala tuottaa monipuolisia ja turvallisia sisältöjä ja palveluita lapsille ja nuorille. Erilaisilla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus päästä käsiksi median sisältöihin ja palveluihin. Lapset ja nuoret ovat yhä enemmän itse median tekijöinä ja mukana mediatuotannoissa. Median tarjoaman näkyvyyden kautta tavoitetaan keskeisiä mediakasvatuksen kohderyhmiä, kuten lasten vanhempia.

Tutkijayhteisö toimii mediakasvatuksen monitieteisen tietopohjan vahvistamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tutkimustiedon tuottamisen lisäksi tietoa levitetään ja popularisoidaan mediakasvatuksen toimijoiden keskuuteen mm. julkaisujen ja seminaarien kautta. Yhteistyössä kehitetään mm. tutkivan kehittämisen työtapoja.

Korkeakoulut ja oppilaitokset kouluttavat medialukutaitoisia ammattilaisia mediakasvatuksen kentälle. Hyvän medialukutaidon edistäminen otetaan eri sektoreiden tulokulmista huomioon niin perus- kuin täydennyskoulutuksissa.

Eri sektoreiden mediakasvattajat parantavat edelleen erityisosaamistaan ja vahvuusalueitaan mm. kartoittamalla oman alansa hyviä käytäntöjä ja verkostoja. Vahvuusalueita ovat esim. varhaiskasvatuksessa vanhemmuuden ja leikin tukeminen, koulussa perustaitojen kehittäminen (mm. luku- taidot), yleisissä kirjastoissa tiedonhallinnan ja aikuisten medialukutaitojen edistäminen, nuorisotyössä ja lasten ja nuorten kulttuurikeskuksissa oman median tekemisen ja osallisuuden tukeminen, museoissa kuvat ja visuaalisuus.

Mediakasvatusviranomaisen, järjestöt, media-toimiala, tutkijayhteisö, korkeakoulut ja oppilaitokset sekä eri sektoreiden mediakasvattajat suunnittelevat ja toteuttavat mediakasvatusta laaja-alaisessa yhteistyössä erilaisin kombinaatioin paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Hyödynnetään ja mallinnetaan olemassa olevia, toimivia yhteistyörakenteita (esim. koulut ja kirjastot) ja kokeillaan rohkeasti uutta (esim. järjestöjen ja yksityisen sektorin kumppanuudet). Yhteistyössä vahvistetaan mediakasvatustietoisuutta.

Vahvistetaan alueellista mediakasvatusta luomalla alueille pysyviä verkostoja ja niiden keskuksia ottaen huomioon olemassa olevat toimijat.

5.2.4 Suomi aktiivisena globaalina toimijana

Hyvän medialukutaidon edistäminen on kansainvälinen asia. Mediakasvatus on ollut mm. Unescon ja Euroopan unionin agendalla useita vuosia. Pohjoismaat ovat Suomelle läheisiä kumppaneita myös mediakasvatuksen alueella. Suomalaiset järjestöt, tutkijat ja viranomaiset ovat pitkään olleet mukana erilaisissa kansainvälisissä, eurooppalaisissa ja pohjoismaisissa yhteistyön muodoissa. Miten Suomi voisi edelleen vahvistaa mediakasvatuksen yhteistyötä yli rajojen?

Tavoite:

Suomi on mediakasvatuksen aktiivinen globaali toimija.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä:

Edistetään lasten ja nuorten äänen kuulumista sekä lasten ja nuorten tekemien mediasisältöjen näkyvyyttä kansainvälisillä foorumeilla.

Osallistutaan pohjoismaiseen, eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön mm. kehittämisen ja tutkimustoiminnan sekä konferenssien kautta.

Jatketaan osallistumista Euroopan unionin Safer Internet -verkostoon.

Vaikutetaan globaalilla tasolla olemalla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa uusia avauksia hyvän medialukutaidon edistämiseksi.

Jaetaan tietoa omasta toiminnasta eri kansainvälisillä foorumeilla.

5.3 Seuranta

Ehdotettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden etene-
misen seuranta toteutetaan opetus- ja kulttuurimi-
nisteriön organisoimissa mediakasvatuksen asiantun-
tijapaneeleissa vuosina 2013–2016. Kokouksia
järjestetään esimerkiksi vuosittain. Seurannassa
hyödynnetään suuntaviivojen pohjalta syntyvää tut-
kimus- ja selvitystietoa valtakunnalliselta, alueelliselta
ja paikalliselta tasolta. Asiantuntijapaneeleissa tarkas-
tellaan myös tarvetta uusille linjauksille tai linjausten
päivittämiselle vuodesta 2017 lähtien.

Lähteet

- Aaltonen, Tiina (2009). Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009. Viestintäviraston julkaisu 11/2009.
- Current trends and approaches to media literacy in Europe (2007). European Commission.
- Ehdotus lasten ja nuorten mediakasvatuksen kehittämiseksi (2007) Lapsiasiavaltuutettu ja Kerhokeskus – Koulutyön tuki ry.
- EU Kids Online: Final Report. September 2011. LSE.
- Fact Sheet on Media Literacy. European Commission.
- Kangas, Sonja; Lundvall, Anniina & Sintonen, Sara (2008). Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Lasten ja nuorten mediafoorumi. Liikenne- ja viestintäministeriö 2008.
- Kangas, Sonja; Lundvall, Anniina & Tossavainen, Tommi (2009). Digitaaliset pelit pähkinänkuoressa. Lasten ja nuorten mediafoorumi. Liikenne- ja viestintäministeriö 2009.
- Kirjastot ja media 2012. Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23.
- KOMISSION SUOSITUS, annettu 20 päivänä elokuuta 2009, medialukutaidosta digitaalisessa ympäristössä: kohti kilpailukykyisempää audiovisuaali- ja sisältöteollisuutta ja osallistavampaa osaamisyhteiskuntaa (2009/625/EY).
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Medialukutaito digitaalisessa ympäristössä – eurooppalainen toimintamalli. KOM(2007) 833 lopullinen.
- Kotilainen, Sirkku (toim.) 2011. Lasten mediabarometri 2010: 0–8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2011.
- Kotilainen, Sirkku & Sintonen, Sara (toim.). Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriön julkaisuja 2005:5.
- Kupiainen, Reijo & Sintonen Sara (2009). Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia.
- Lapset ja nuoret mediaosallistujina. Osallistumista tukevan mediakasvatuksen toimintaohjelma. Raportit ja selvitykset 2011: 28. Opetushallitus.
- Lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6
- Lapsiperheiden mediakysely 2012. 0-12-vuotiaiden lasten mediankäyttö ja kotien mediakasvatus huoltajien kuvaamina. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö.
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, 2004. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14.
- Lundvall, Anniina & Andersson, Juulia (2012). Katsaus mediakasvatuksen toimijoihin 2012. Mediakasvatusseura ry.
- Media and Information literacy – Curriculum for Teachers (2008). UNESCO publication. Paris 2011.
- Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa (2009). Kerhokeskus - koulutyön tuki ry. ja Opetushallitus
- Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013, ilmestyy.
- Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa (2008). Stakes ja opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.
- Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa (2011). Kerhokeskus – koulutyön tuki ry.
- Neuvoston päätelmät, annettu 26 päivänä marraskuuta 2012, eurooppalaisesta strategiasta internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta. (2012/C 393/04)
- Neuvoston päätelmät lasten suojelusta digitaalimaailmassa (2011/C 372/04).
- Neuvoston päätelmät 27. marraskuuta 2009 medialukutaidosta digitaalisessa ympäristössä (2009/C 301/09)
- Osaaminen ja sivistys 2020. Opetushallituksen strategia. Informaatioaineistot 2011:66.
- Osallistumista tukevan mediakasvatuksen toimintaohjelma. Raportit ja selvitykset 2011:28. Opetushallitus.
- Pedagogies of Media and Information Literacies. Published by the UNESCO Institute for Information on Technologies in Education. Moscow 2012.
- Pääjärvi, Saara (toim.) 2012. Lasten mediabarometri 2011. 7-11-vuotiaiden lasten mediankäyttö ja kokemukset mediakasvatuksesta. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2012.
- Risks and safety on the internet. The perspective of European children. Initial findings from the EU Kids Online survey of 9-16- year olds and their parents. 2010. LSE
- Savolainen, Tarja (2011). Lapset ja media. Kolmen hankekokonaisuuden arviointi. Cuporen verkkojulkaisuja 7/2011.
- Suoninen, Annikka (2013) Lasten mediabarometri 2012. 10–12-vuotiaiden tyttöjen ja poikien mediankäyttö. Nuorisotutkimusverkosto.
- Testing and Refining Criteria to Assess Media Literacy Levels in Europe (2011) Commissioned by the European Commission Directorate-General for Information Society and Media. Media Literacy Unit, European Commission.
- Viestinnän keskusliiton mediakasvatuslinjaukset. Lasten ja nuorten medialukutaidon kehittäminen (2008). Viestinnän Keskusliitto ry.

Liite 1. Opetus- ja kulttuuriministeriön medialukutaidon edistämiseen liittyviä julkaisuja

I Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005–2007. Opetusministeriön monisteita 2004: 10.

II Ehdotus toimenpideohjelmaksi mediataitojen ja -osaamisen kehittämiseksi osana kansalais- ja tietoyhteiskuntataitojen edistämistä. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007: 29.

III Kulttuuripoliitikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 12.

IV Opetusministeriön kirjastopoliittikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 32.

V Audiovisuaalinen kulttuuri digitaalisessa ympäristössä. Poliittiset linjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012: 31.

Liite 2. Medialukutaidon edistämisen viranomaistoimia kansainvälisessä ympäristössä

Ruotsi

Lasten ja nuorten näkökulmasta on nostettu esiin nuorten mediatilanne, sen nopea muutos ja medialukutaito ratkaisevana kykynä yhteiskunnassa. Ministeriötasolla ei ole erityisesti medialukutaitoon liittyviä, omia politiikkalinjauksia.

Viranomaistoimet medialukutaidon alueella

Statens Medieråd

- Tavoitteena on lasten ja nuorten vahvistaminen tietoisina mediankäyttäjinä sekä heidän suojelemisensa median haitallisilta vaikutuksilta.
- Tehtävänä on myös seurata lasten ja nuorten mediaympäristön kehitystä, tiedottaa ja opastaa lapsia, nuoria ja mediaa koskeissa asioissa sekä tarkastaa julkisesti esitettävät elokuvat.
- Toimii Ruotsin Safer Internet -keskuksena.
- Viimeisimmässä toimintasuunnitelmassa viraston päätavoitteeksi asetetaan verkoston rakentaminen medialukutaidon alueella sekä käytännön toimijatasolla että strategisella tasolla.

Surfa Lugnt

- Tavoitteena on lisätä aikuisten tietoisuutta lasten ja nuorten netinkäytöstä ja edistää lasten ja nuorten turvallista ja positiivista internetin käyttöä.
- Hallituksen tukemana vuonna 2005 käynnistetty internet-sivusto tuo yhteen viranomaisia, yrityksiä ja järjestöjä.
- Surfa Lugnt tarjoaa Ruotsin internetturvallisuus- ja lasten ja nuorten asioiden asiantuntijoille paikan muun muassa yhteisille kampanjoille.

Norja

Hallituksen mietinnössä vuodelta 2011 lasten mediakäytön suhteen keskitytään digitaalisen median käyttöön. Ministeriötasolla ei ole medialukutaitoon liittyviä laajoja politiikkalinjauksia.

Viranomaistoimet medialukutaidon alueella

Medietilsynet

- Viranomaisalueella on Medietilsynet. Se vastaa elokuvien ja pelien ikärajoista, lisää tietoisuutta lasten ja nuorten median käytöstä, tukee mediatutkimusta ja -kasvatusta, sekä lisäksi sillä on median valvontaan liittyviä tehtäviä. Medietilsynet toimii Norjan Safer Internet -keskuksena.

Yhteistoimintaverkosto

- Norjan kulttuuriministeriö ja Medietilsynet perustivat vuonna 2011 yhteistoimintaverkoston medialukutaitoa edistäville tahoille. Vuoden 2011 kahteen kokoukseen osallistui 20 osallistujaa, joista mukana mm. kolme ministeriötä, Euroopan komissio, Pohjoismaiden ministerineuvosto, yrityksiä ja järjestöjä.

Koulutuksen ICT-keskus

- Vuonna 2010 hallituksen aloitteesta perustettiin koulutuksen ICT-keskus, jonka tavoitteena on edistää ICT:n käyttöä kouluissa. Tarkoituksena on edistää parempaa opetusta ICT:n avulla ja edistyneempää ICT:n oppimista. Kohderyhminä ovat muun muassa varhaiskasvatukseen ja kouluikäiset lapset, sekä opettajaksi opiskelevat.

Norjassa digitaalinen lukutaito on yksi viidestä perusopetuksen opetussuunnitelman avaintaidoista, joita toteutetaan läpäisyperiaatteella. Tällä hetkellä on ollaan kehittämässä koulutusjärjestelmän kaikille tasoille avaintaitoja, joihin tullaan sisällyttämään digitaalisen ja medialukutaidon laaja määrittelmä.

Islanti

Islannissa medialukutaidon edistäminen on vasta käynnistymässä. Ensimmäisenä askel otetaan perusopetuksen uudessa opetussuunnitelmassa, johon on suunnitteilla lisäys informaatio- ja medialukutaidosta. Peruskoulun päättöarvioinnin kriteereissä tulotaisin mainitsemaan, että oppilaan tulee osata kriittisesti arvioida ja arvottaa tietoa (mediassa, internetissä jne.) ottaen huomioon tiedon laadun ja esitystavan. Opetussuunnitelmassa painotetaan etiikkaa sekä kommunikaatiossa että esimerkiksi tekijänoikeuksien suhteen. Islanti kuuluu Safer Internet -verkostoon.

Tanska

Kulttuurihallinnon alaisen Danske Filminstitutin osana on vuodesta 1997 toiminut Medierådet for Børn og Unge. Medierådet vastaa elokuvien ikärajoista sekä opastaa lapsiin, nuoriin ja mediaan liittyvissä asioissa. Medierådetin tavoittena on kehittyä kansainvälisesti ja kansallisesti tunnustetuksi tieto- ja neuvontakeskukseksi elokuvan ja median alueella. Medierådet toimii Tanskan Safer Internet -keskuksena. Ministeriötasolla ei ole erityisesti medialukutaitoon liittyviä, laajoja politiikkalinjauksia.

Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa Ofcom (radio- ja tv-toimintaa säätelevä elin) asetettiin vuonna 2003 edistämään medialukutaitoa. Ofcom valvoo median toimintaa, valistaa median taustarakenteista sekä lapsille haitallisista sisällöistä ja tarjoaa foorumin kansalaisten mediakritiikille ja palautteelle. Ofcomin keskeisiä toiminta-alueita mediakasvatuksen edistämiseksi ovat tutkimus, verkostojen luominen ja mediasisältöjä koskevan kuluttajainformaation tuottaminen vanhempien kasvatustyön tueksi.

Vuonna 2003 Ofcomin tuli arvioida omat ajankohtaiset vastualueet medialukutaidon alueella ja yhteistyössä mm. BBC:n kanssa esittää tavoitteet uudelle kansalliselle medialukutaito-ohjelmalle vuosille 2004–2008 (a National Media Literacy Action Plan). Sen pohjalta Ofcomin rooli kiteytettiin ja seuraavat tavoitteet saavutettiin:

- tutkimus
  - laaja-alainen tutkimusohjelma medialukutaidon laajuudesta ja medialukutaidon ajankohtaisista kysymyksistä (muun muassa seurannat eri ryhmien medialukutaidoista)
- yhteydet, kumppanuudet, suuntaviivat
  - medialukutaito kaikkien agendalle
  - laajat kumppanuusverkostot
  - tiedon tuottaminen kumppanuusverkostolle
  - sisällön filtointi- ja järjestelmät antavat mahdollisuuden kontrolloida sisältöjä internetissä ja mobiilipalveluissa, erityisenä kohteena on erityisesti se, miten tällaiset ohjelmat voivat tuottaa suojaa esimerkiksi lapsille
- ikärajamerkinnät (sisältöinformaatio)
  - luotiin yhteistyössä tv-alan ja sisällöntuottajien yleiset periaatteet siitä, miten katsojille tuotetaan tietoa mahdollisesti haitallisista sisällöistä.

Vielä vuosina 2009–2010 aikana hallituksen Digital Britain -ohjelmassa ja sen pohjalta laaditussa National Plan for Digital Participation -ohjelmassa (2010) todettiin medialukutaito-ohjelmien keskeisyys. Viime aikoina hallitus on leikannut National Plan for Digital Participation (2010) -ohjelman tukia, ja saatavilla olevat varat käytetään lähinnä saavutettavuuden (access) vahvistamiseen.

Saksa

Saksassa perhe-, seniori-, naisten ja nuorten asioiden ministeriö on vuonna 2010 aloittanut kokonaisvaltaisen politiikkaprosessin, jonka tavoitteena on kehittää yhtenäinen ja johdonmukainen ”lasten ja nuorten internetpolitiikka”. Saksa linkittää medialukutaidon edistämisen politiikkansa vahvasti EU:n Safer Internet -ohjelmaan.

Lapsi-, nuoriso- ja internetpolitiikkaa sisältää mediasuojelun, medialukutaidon edistämisen ja vanhempien vastuut. Mukana ovat olennaiset sidosryhmät (mm. tiede, formaali/nonformaali kasvatus, nuorisopolitiikka ja nuorisotyö, lasten- ja nuorten- suojelujärjestöt, media-ammattilaiset, ja liiketoiminta, kuten sisällöntuottajat ja yhteydentarjoajat ja laitteistojen tuottajat.) On luotu suositukset, joiden perusteella kehitetään konkreettisia keinoja ja aloitteita (www.dialog-internet.de). Aloitteet rahoitetaan pääasiassa lapsi- ja nuorisosuunnitelman kautta (kansallinen lapsi- ja nuorisopolitiikan budjetti-instrumentti) yhdessä julkisten ja yksityisten kumppanien kanssa.

Oleennaista on ikäryhmittäinen lähestyminen: Lapset tarvitsevat teknisesti turvallisia internetympäristöjä, jotka perustuvat whitelisteihin, vanhemmille suunnattuihin valvontavälineisiin jne. Mitä vanhemmiksi lapset kasvavat, sitä enemmän ollaan tekemisissä internetin kansainvälisen ja interaktiivisen luonteen kanssa. Tällöin sääntelyratkaisut tulevat hyvin monimutkaisiksi, ja tarve panostaa medialukutaitoon ja vanhempien kasvatus-työn tukemiseen lisääntyy.

Syyskuussa 2012 mainitun ministeriön aloitteesta on perustettu ”I-KiZ”, joka on kansallinen lasten online-suojelukeskus, jonka tehtävänä tuottaa pysyvä kehityksen tulevaisuuden keskusteluun lasten ja nuorten internetpolitiikan alueella.

Alle 12-vuotiaiden ryhmässä on aloite ”Ein Netz für Kinder” (Netti lapsille), jonka kolme lähtökohtaa ovat seuraavat:

- Suositeltavien sivustojen lista, jossa on yli 11 000 internetsivua, listaa pitävät yllä mediapedagogit ja rahoittavat yritykset,
- hallituksen rahoitusohjelma, joka on suunnattu lapsille tarkoitettujen kiinnostavien ja turvallisten internetsisältöjen tuottamiseen (1,5 miljoonaa euroa vuodessa, vuodesta 2008 lähtien)
- rakenteellisesti avainasemassa oleva elementit lasten nettipalveluissa
  - o lasten hakukone
  - o verkostoitumisprojektit lasten nettisivuille
  - o vuoden 2013 alussa käynnistetty ”lasten serveri” (välityspalvelin)
  - o lasten aloitusivu (www.meine-startseite.de) sekä pöytä tietokoneisiin että mobiilitietokoneisiin ja älypuhelimiin
  - o tutkimusprojekteja (tällä hetkellä tarkastellaan lapsille suunnattua verkkomainontaa, ja siitä tulosten perusteella mahdollisia sääntelyn ja medialukutaidon edistämisen tarpeita).

Saksassa 14 alueellista mediaviranomaista on lailla velvoitettu mediakasvatuksen edistämiseen. Internetin sääntely- ja valitustyötä tekevät tahot on koottu Jugendschutz.net-keskukseen, joka toimii katto-organisaationa ja toimitilana suurelle joukolle erilaisia verkkoturvallisuutta ja -kasvatusta koskevia hankkeita. Keskus ylläpitää positiivisia verkkosisältöjä tarjoavia palveluita, testaa suodatint- ja estojärjestelmiä sekä tarjoaa koulutusta ja konsultointia.

Kanada

Kanadassa medialukutaitoa on edistetty hallituksen toimesta 1990-luvusta alkaen. Kanadan radio- ja telekommunikaatiokomission tv-väkivaltaa koskevan aloitteen johdosta perustettiin Media Awareness Network; medialukutaito nähtiin yhtenä keskeisenä linjauksena tv-väkivallan vähentämiseksi.

Nykyään Media Awareness Network tunnetaan nimellä MediaSmarts, Kanadan digitaalisen lukutaidon ja medialukutaidon keskus. MediaSmarts on kanadalainen voittoa tuottamaton hyväntekeväisyysjärjestö. Visio on, että lapsilla ja nuorilla on sellaiset kriittisen ajattelun taidot, jolla he voivat osallistua mediaan aktiivisina ja informoituina digitaalisina kansalaisina. MediaSmarts ja useat sen toiminnot ovat kansainvälisesti palkittuja. Toiminta keskittyy kolmeen pääkategoriaan: koulutus ja materiaalit, tietoisuus ja tutkimus.

Kanadassa toimii myös aktiivinen, kansainvälinen. Mediakasvatusyhdistys (AML, The Association for Media Literacy), joka on suunnattu opettajille, kirjastossa työskenteleville, vanhemmille, kulttuuri-alalle ja median ammattilaisille. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä median toiminnasta, merkitysten tuottamisesta ja siitä, miten media rakentaa todellisuutta. AML:n työn voidaan nähdä vaikuttaneen siihen,

että Kanadan Ontariossa medialukutaito sisällytettiin ensimmäisenä maailmassa opetussuunnitelmaan (englannin kielessä).

USA

USA:ssa ei ole viranomaista, joka keskitetysti antaisi opetussuunnitelmasuosituksia. Osavaltiot vastaavat omista opetussuunnitelmistaan, ja lisäksi suuri osa kouluista on yksityisiä. Medialukutaitoa pidetään 21 vuosituhannen lukutaitona, ja siksi medialukutaidon opetus on lisääntynyt Yhdysvalloissa.

Medialukutaidon edistämisen alueella on aktiivisia kansalaisjärjestöjä, jotka pyrkivät paikallisesti ja alueellisesti edistämään medialukutaitoja ja mm. vaikuttamaan sen sisällyttämiseen osavaltioiden opetussuunnitelmiin.

Mediakasvatuksessa on keskitytty uutisiin, mainoksiin, representaatioihin ja median omistussuhteisiin. Joissakin osavaltioissa medialukutaidon opetus sisältyy terveyskasvatukseen, jolloin medialukutaidon ajattelun opettavan kriittistä suhtautumista esimerkiksi alkoholi- ja tupakkamainontaan.

Australia

Australiassa painotetaan lasten ja nuorten nettiturvallisuuden näkökulmaa: hallituksen linjauksen mukaisesti edistetään lasten ja nuorten turvallista internetiä. Tavoitteen toteuttajana on Australian kommunikaatio- ja mediaviranomainen ACMA, joka vastaa radio-, tele-, internetin ja televisiotoiminnan sääntelystä. ACMA koordinoi Cybersmart -ohjelmaa, joka mahdollistaa lasten, vanhempien, opettajien ja kirjastojen henkilökunnan välttämään internetin riskit, jotta heidän kokemuksensa ovat turvallisia ja positiivisia. Keinoina ovat tiedon tuottaminen, kouluttaminen, neuvominen. Cybersmart muistuttaa tavoitteiltaan ja keinoiltaan Euroopan Safer Internet -ohjelmaa.

Hollanti

Viime vuosina Hollannin hallitus on ottanut laajasti kaiken median tarkasteluunsa. Tämä on johtanut useisiin kehittämishankkeisiin, joista huomattavin on Mediaviisauden asiantuntijakeskuksen (Mediawijsheid Expertisecentrum) medialukutaito-ohjelma (mediawijzer.net), joka käynnistettiin vuonna 2008. Verkostosta viimeisen kolmen vuoden ajalta saadut tulokset ovat positiivisia.

Medialukutaito-ohjelma: aktiivinen ja tietoinen osallistuminen mediayhteiskunnassa

Verkostomaisesti toimiva Mediaviisauden asiantuntijakeskus keskus koordinoi kansallista medialukutaito-ohjelmaa, jossa on asetettu yhteiset toimintalinjat medialukutaidon edistämiseen. Asiantuntijakeskus on perustettu kasvatus-, kulttuuri- ja tiedeministeriön aloitteesta vuonna 2008, ja se on valtion rahoittama. Keskuksen verkkosivut (hollanniksi) <http://mediawijsheidkaart.nl/>

Keskus määrittelee medialukutaidon joukoksi kompetensseja, joita tarvitaan aktiiviseen ja tietoiseen osallistumiseen mediayhteiskunnassa. Verkostomaisuus lisää olemassa olevien mediakasvatusalueen toimijoiden yhteistyötä ja tietoisuutta toisistaan.

Asiantuntijakeskusta hallinnoi yhteistyössä viisi tahoa:

- 1) ECP-EPN (ICT-toimijoiden verkosto, yhteistyössä valtio, yritykset ja kansalaisjärjestöt)
- 2) VOB (kansallinen yleisten kirjastojen liitto)
- 3) DPB (kansallinen julkisen palvelun media)
- 4) Netherlands Institute for Sound and Vision (kansallinen audiovisuaalinen instituutti)
- 5) Kennisnet (valtion tukema osaamisverkosto ICT:n käytön tukemiseksi)

- Kohderyhmäjaottelu: lapset (2–12-vuotiaat), nuoret (12–18-vuotiaat), vanhemmat, isovanhemmat, opettajat, hoitajat, seniorikansalaiset, kansalaisyhteiskunnan toimijat ja media-alan ammattilaiset
- Keskuksen verkostossa on yli 500 vakituista toimijaa useilta alueilta: kasvatus ja koulutus, mediatoimiala, kirjastot, museo, kansalaisjärjestöt, nuorisojärjestöt, yliopistot, vanhempien järjestöt.

- Verkosto järjestää kampanjoita, asiantuntijaseminaareja ja projekteja, joita ovat toteuttaneet muun muassa yleiset kirjastot, koulut ja tieteellinen tutkimus.

Medialukutaito-ohjelman toimintalinjat

1) Mediataidot ja -tietoisuus

- tekniset taidot (koskien lukemista, kirjoittamista, tietokoneen käyttöä, mediatuottamista)
- informaatiolukutaito ja viestintätaidot (mm. tiedonhallinta ja -käyttö)
- medialukutaito (median rooli yhteiskunnassa, toiminta median kuluttajana ja tuottajana)
- vastuullinen ja turvallinen internetin käyttö (mm. tietoturva ja nettikiusaaminen)

2) Osallistumisen edistäminen

- osallistuminen ja oma mediatuottaminen
- kansalaisten valtautumisen (empowerment) edistäminen, erityisesti tiettyjen ryhmien vahvistaminen (esim. seniorikansalaiset)
- tekijänoikeuksista tiedottaminen

3) Innovaatiot

- esimerkiksi Web 2.0 sovelluksiin liittyvien kokeilujen tukeminen.

Yleinen toimintalinja verkoston jäsen toiminnan kehittämisessä:

- Verkoston toimijoiden toiminnan näkyvyyden ja yhteistyön edistäminen.
- Yhteistyötä edistetään mm. eri alueiden työryhmissä, kuten koulutuksen työryhmässä ja tutkimukseen työryhmässä.
- Keskusten omien linjausten ja toimenpiteiden jatkuva arvioiminen ja kehittäminen.

Medialukutaidon tutkimuksen painopisteet:

- Toimintasuunnat ja prioriteetit medialukutaidon alueella, kansainväliset kehityssuunnat ja hyvät käytännöt kansallisesti ja kansainvälisesti
- Tutkimustulosten ja tarvekartoitusten pohjalta eri kohderyhmille kehitetään yhä parempia verkkopalveluja.

Medialukutaito-ohjelman tulevaisuus: nelivuotistavoitteet vuosille 2011–2014

Viimeisimmässä toimintasuunnitelmassa uusina painopisteinä korostetaan seuraavaa:

- Yhteiskunnasta nousevien tarpeiden luotaaminen ja toiminnan kehittäminen niiden perusteella.
- Medialukutaidon tilan kohentaminen koulutusjärjestelmässä ja tieteellisessä tutkimuksessa (pitkäaikaistutkimusta muun muassa mediataitojen kehittymisestä, median riskien käsittelystä – kansallisesti ja kansainvälisesti)
- Mediawijzer-verkostoa laajennetaan myös kulttuurisektorille.
- Mediatoimialan osallistumista verkostoon pyritään vahvistamaan. Tällaisten kumppanuuksien kautta esimerkiksi nuoret voivat tutustua paremmin median tuotantoon.

Visio medialukutaidon tilasta vuonna 2014

Hollannin opetusministerin mukaan kansalaisyhteiskunnan ja median tulee sisällyttää medialukutaito osaksi toimenpiteitään ja koulutuksen tulee ottaa se osaksi opetussuunnitelmiaan. Jos tämä visio toteutuu, Mediawijzer-verkoston toimintaa voidaan asteittain supistaa tulevaisuudessa.

Virastot ja ohjelmat medialukutaidon ja turvallisen mediaympäristön edistämiseksi

Audiovisuaalisten mediasisältöjen luokittelulaitos (NICAM)

- Vuodesta 2001 toiminut luokittelulaitos tuottaa tietoa ja tiedottaa lapsille mahdollisesti haitallisista mediasisällöistä ikäryhmäjaottelun ja piktogrammien avulla.
- Nicam on valtion ja audiovisuaalisen alan yhteistyöelin.

Mediaviisauden asiantuntijakeskus (Mediawijsheid Expertisecentrum)

- 2008 perustettu verkostomainen organisaatio, jonka tarkoituksena on medialukutaitojen ja osallistumisen edistäminen sekä innovaatioiden ja kokeiluiden tukeminen uuden median alueella.
- Perustettu kasvatus-, kulttuuri- ja tiedeministeriön aloitteesta.
- Asiantuntijakeskus koordinoi kansallista Medialukutaito-ohjelmaa.

Digitaalisten taitojen edistämisen ohjelma

- Tammikuussa 2009 käynnistynyt toimintaohjelma, jonka tarkoituksena on turvallisen ja osallisuuteen tähtäävän ICT:n käytön edistäminen.
- Mukana valtio (the Dutch Ministry of Economic Affairs), yksityisiä yrityksiä ja järjestöjä.

Lisäksi vuonna 2010 on käynnistynyt Mediasmarties-hanke (www.mediasmarties.nl), joka on televisio-ohjelmien sopivuudesta neuvova internetsivusto; näkökulmana ovat mediasisältöjen positiiviset mahdollisuudet.

(Tiivistelmä artikkelista Dutch Policy on Media Literacy and Digital Skills, F.J. (Freek) Ingen Housz, Ministry of Education, Culture and Science, the Netherlands, 2011.)

Liite 3. Suuntaviivojen valmisteluun asiantuntijapaneelin jäsenenä osallistuneet ja luonnosta kommentoineet asiantuntijat

Nimi	Organisaatio
Aula Maria Kaisa	Lapsiasiavaltuutettu
Elers Nora	FiCom ry
Freese Outi	Koulukinoyhdistys ry
Haaranen Antti	Taikalamppuverkosto (Valveen elokuvakoulu)
Hakkarainen Päivi	Lapin yliopisto
Hanninen Elina	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Harju-Kivinen Raija	Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Hartikainen Mikko	Opetushallitus
Heiskanen Outi	Kansallinen audiovisuaalinen arkisto
Hoikka Mikko	Aikakauslehtien Liitto ry
Holmberg Jukka	Sanomalehtien Liitto
Huttunen Tero	Verke – Verkkuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus
Jauhola Heli	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Järvinen Minna Riikka	Kerhokeskus – Koulutyön tuki ry
Kotilainen Sirkku	Tampereen yliopisto
Karvonen Minna	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kontiainen Kristiina	Suomen kirjastoseura
Kuusi Emma	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kärjä Antti-Ville	Nuorisotutkimusverkosto
Laaksonen Leena	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Laiho Sakari	Suomen kustannusyhdistys
Laurinsalo Hanna	Suomen elokuvakontakti ry
Leveelahti Anri	Suomen Vanhempainliitto
Liedes Jukka	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lindberg Tiina	Suomen Vanhempainliitto
Merilampi Ritva-Sini	Mediakasvatusseura
Mustikkamäki Mika	Suomen kirjastoseura
Mustonen Anu	Jyväskylän yliopisto
Mäkelä Laura	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Mäntylä Taina	Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Nevala Tommi	Taikalamppuverkosto (Valveen elokuvakoulu)
Niiranen Valtteri	Viestinnän keskusliitto
Oksanen Atte	Nuorisotutkimusverkosto
Olkonen Riku	Pan Vision
Paavilainen Marja	Yleisradio Oy
Pekkala Leo	Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus
Pohjola Kirsi	Seurakuntien Lapsityön Keskus
Puura-Castrén Anna-Liisa	Koulukinoyhdistys ry

Raitaranta Kirsi	Kansallinen audiovisuaalinen arkisto
Rantala Leena	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Repo Juuso	Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Rislakki Elina	Suomen elokuvakontakti ry
Ruhala Anu	Mediakasvatuskeskus Metka ry
Sinko Pirjo	Opetushallitus
Sintonen Sara	Helsingin yliopisto
Sommers-Piironen Johanna	Pelastakaa Lapset ry
Sulin Hannu	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Suoninen Annikka	Nuorisotutkimusverkosto
Sumiala Johanna	Helsingin yliopisto
Suurpää Leena	Nuorisotutkimusverkosto
Tenez Katri	Taikalamppuverkosto (Valveen elokuvakoulu)
Tolonen Jonna	Viestinnän keskusliitto / Sanomalehtien Liitto
Tuominen Suvi	Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus
Vadén Tere	Aalto-yliopisto
Vesterinen Olli	Helsingin yliopisto/Mediakasvatusseura
Wiklund Marcus	Sanoma Media Finland
Wikström Petra	MTV MEDIA

Liite 4. Tavoitteet, toimenpiteet ja toteuttajat

Tavoite 1: Suomessa toteutetaan laadukasta, lapsi- ja nuorilähtöistä arjen mediakasvatusta.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä	Toimijat, jotka erityisesti voivat vaikuttaa toimenpiteiden toteutumiseen
Turvataan mediakasvatukselle ja mediakasvattajille riittävät resurssit paikallisella tasolla.	Paikallinen hallinto- ja suunnittelutyö kunnissa ja yksiköissä.
Vahvistetaan lasten ja nuorten osallisuutta mediakasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla mm. ottamalla lapsia ja nuoria mukaan toimintaa ohjaavien asiakirjojen valmisteluun, koulutusten ja materiaalien suunnitteluun sekä vertaisohjaajiksi.	Kaikki omassa toiminnassaan.
Kehitetään ja toteutetaan eri kasvuympäristöissä sellaista mediakasvatuksen pedagogiikkaa, joka tukee lasten ja nuorten omaehtoista oppimista ja toimintaa median parissa.	Eri sektoreiden mediakasvattajat (mm. varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset, kirjastot, nuorisotyö, museot), tutkijayhteisö.
Kehitetään ja toteutetaan mediakasvatuksen pedagogiikkaa, joka tukee vanhemmuutta ja luo mahdollisuuksia sukupolvien väliselle vuorovaikutukselle ja oppimiselle.	Eri sektoreiden mediakasvattajat (mm. varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset, kirjastot, nuorisotyö, museot), tutkijayhteisö.
Kehitetään sellaisia kohdennettuja mediakasvatuksen käytäntöjä, koulutuksia, materiaaleja, palveluita, sisältöjä ja toimintamalleja, joissa otetaan huomioon erilaisia lapsia ja nuoria.	Eri sektoreiden mediakasvattajat, järjestöt, mediatoimiala.
Kehitetään nouseville mediakasvatuksen kohderyhmille ja alueille (mm. alle 3-vuotiaat lapset, digitaalinen pelaaminen, lapset ja nuoret mediatuotannoissa) suuntautuvia käytäntöjä, koulutuksia, materiaaleja, palveluita, sisältöjä ja toimintamalleja.	Eri sektoreiden mediakasvattajat, järjestöt, mediatoimiala.
Kannustetaan ja tuetaan paikallisia yhteisöjä omien toimintatapojen uudistamisessa sekä mediakasvatuksen toimintakulttuurien luomisessa ja juurruttamisessa mm. kohdennetun koulutuksen keinoin.	Paikallinen hallinto- ja suunnittelutyö kunnissa ja yksiköissä, viranomaiset, järjestöt.
Kannustetaan ja tuetaan mediakasvatuksen toimijoita luomaan omia tai yhteisiä laatukriteereitä hyvän medialukutaidon edistämiseksi paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.	Viranomaiset, järjestöt, paikallinen hallinto- ja suunnittelutyö kunnissa ja yksiköissä.
Kehitetään ja toteutetaan erilaisia keinoja mediakasvatustietoisuuden lisäämiseksi.	Mediakasvatusviranomainen, järjestöt, mediatoimiala, tutkijayhteisö, korkeakoulut ja oppilaitokset sekä eri sektoreiden mediakasvattajat

Tavoite 2: Lainsäädännön, rahoituksen sekä kansallisen ja kuntatason ohjauksen mahdollistamin keinoin turvataan kestävä rakenteet hyvän medialukutaidon edistämiseksi.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä	Toimijat, jotka erityisesti voivat vaikuttaa toimenpiteiden toteutumiseen
Seurataan systemaattisesti kuvaohjelmalainsäädännön uudistamisen vaikutuksia sekä kuvaohjelmamarkkinoiden, lasten ja nuorten mediaympäristön ja muun toimintaympäristön muutoksia.	Opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä toimialan kanssa.
Selvitetään, miten tekijänoikeusjärjestelmä vaikuttaa mediakasvatuksen toteuttamiseen (mm. esitysoikeudet opetuksessa).	Opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä toimialan kanssa.
Kulttuuripolitiikassa jatketaan medialukutaidon ja mediakasvatuksen edistämistä ja päivitetään Lapset ja media -ohjelman toimenpiteitä.	Opetus- ja kulttuuriministeriö.
Nuorisopolitiikassa otetaan huomioon mediakasvatus osana nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämistä. Avustetaan nuorisotyömäärärahoista toimintoja ja hankkeita, joissa kehitetään nuorisotyötä ja -toimintaa mediakasvatuksen kautta.	Opetus- ja kulttuuriministeriö.
Hyödynnetään valtion ja kuntien rahoituksen lisäksi erilaisia rahoituslähteitä (mm. säätiöt) sekä Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmia mediakasvatuksen kehittämisessä.	Valtakunnalliset järjestöt, korkeakoulut, alueelliset ja paikalliset toimijat.
Varhaiskasvatuksen sekä yleissivistävän koulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden uudistamisprosessissa (esiopetus, perusopetus, toinen aste, taiteen perusopetus) otetaan huomioon hyvän medialukutaidon edistäminen.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, kunnat, yksiköt.
Hyvän medialukutaidon edistäminen otetaan huomioon kuntatason suunnitteluasiakirjoissa (mm. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma), yksikötason suunnitelmissa sekä lapsi- ja nuorikohtaisissa suunnitelmissa.	Paikallinen hallinto- ja suunnittelutyö kunnissa ja yksiköissä eri sektoreilla (mm. varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset, kirjastot, nuorisotyö, museot).
Lisätään mediakasvatusta eri alojen ammattilaisten peruskoulutukseen. Huolehditaan alan ammattilaisten täydennyskoulutusmahdollisuuksista.	Korkeakoulut ja oppilaitokset eri aloilla (mm. media-alan, kirjastoammattilaisten, kulttuuri-, nuoriso-, sosiaali- ja terveysalan koulutus sekä opettajankoulutus varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle), viranomaiset.
Selvitetään mediakasvatuksen tietopohjan vahvistamisen tarpeita ja ylläpitämisen keinoja valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti sekä mahdollisuuksia kehittää medialukutaidon ja mediakasvatuksen indikaattoreita.	Tutkijayhteisö, viranomaiset.

Tavoite 3: Mediakasvatuksen toiminnot ja eri toimijat profiloituvat, verkostot vahvistuvat ja alueelle syntyy uusia kumppanuuksia.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä	Toimijat, jotka erityisesti voivat vaikuttaa toimenpiteiden toteutumiseen
<p>Mediakasvatusviranomainen profiloituu mediakasvatuksen kansallisena keskuksena tehden monipuolista yhteistyötä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa sekä ottaen huomioon olemassa olevat toimijat ja toiminnot. Viranomaisen mediakasvatustoiminta on ennakoitavaa ja läpinäkyvää viraston strategian ja muiden toimintaa ohjaavien asiakirjojen kautta.</p>	<p>Mediakasvatusviranomainen, opetus- ja kulttuuriministeriö.</p>
<p>Tuotetaan monipuolisia ja turvallisia sisältöjä ja palveluita lapsille ja nuorille. Mahdollistetaan erilaisille lapsille ja nuorille käsiksi pääsy median sisältöihin ja palveluihin. Lapset ja nuoret ovat yhä enemmän itse median tekijöinä ja mukana mediatuotannoissa. Median tarjoaman näkyvyyden kautta tavoitetaan keskeisiä mediakasvatuksen kohderyhmiä, kuten lasten vanhempia.</p>	<p>Mediatoimiala.</p>
<p>Tuetaan käytännön mediakasvatustyötä tarjoamalla valtakunnallisesti koulutuksia, materiaaleja ja muita palveluja. Osallistutaan mediakasvatusta koskevaan julkiseen keskusteluun.</p>	<p>Järjestöt.</p>
<p>Vahvistetaan ja ylläpidetään mediakasvatuksen monitieteistä tietopohjaa. Tutkimustiedon tuottamisen lisäksi tietoa levitetään ja popularisoidaan mediakasvatuksen toimijoiden keskuuteen mm. julkaisujen ja seminaarien kautta. Kehitetään tutkivan kehittämisen työtapoja.</p>	<p>Tutkijayhteisö.</p>
<p>Koulutetaan medialukutaitoisia ammatillaisia mediakasvatuksen kentälle. Hyvän medialukutaidon edistäminen otetaan eri sektoreiden tulokulmista huomioon niin perus- kuin täydennyskoulutuksissa.</p>	<p>Korkeakoulut ja oppilaitokset.</p>
<p>Parannetaan mediakasvattajien erityisosaamista ja vahvuusalueita mm. kartoittamalla eri sektoreiden hyviä käytäntöjä ja verkostoja.</p>	<p>Eri sektoreiden mediakasvattajat (mm. varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset, kirjastot, nuorisotyö, museot), paikallinen hallinto- ja suunnittelutyö kunnissa ja yksiköissä.</p>
<p>Suunnitellaan ja toteutetaan mediakasvatusta laaja-alaisessa yhteistyössä erilaisin kombinaatioin valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Mallinnetaan olemassa olevia, toimivia yhteistyörakenteita (esim. koulut ja kirjastot) ja kokeillaan rohkeasti uutta (esim. järjestöjen ja yksityisen sektorin kumppanuudet)</p>	<p>Mediakasvatusviranomainen, järjestöt, mediatoimiala, tutkijayhteisö, korkeakoulut ja oppilaitokset sekä eri sektoreiden mediakasvattajat.</p>
<p>Vahvistetaan alueellista mediakasvatusta luomalla alueille pysyviä verkostoja ja niiden keskuksia ottaen huomioon olemassa olevat toimijat.</p>	<p>Alueelliset ja paikalliset toimijat, mediakasvatusviranomainen.</p>

Tavoite 4: Suomi on mediakasvatuksen aktiivinen globaali toimija.

Tavoitteen toteutumista edistäviä toimenpiteitä	Toimijat, jotka erityisesti voivat vaikuttaa toimenpiteiden toteutumiseen
Edistetään lasten ja nuorten äänen kuulumista sekä lasten ja nuorten tekemien mediasisältöjen näkyvyyttä kansainvälisillä foorumeilla.	Kaikki.
Osallistutaan pohjoismaiseen, eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön mm. verkostoitumalla sekä kehittämis- ja tutkimustoiminnan ja konferenssien kautta.	Kaikki.
Jatketaan osallistumista Euroopan unionin Safer Internet -verkostoon.	Mediakasvatusviranomaisen, järjestöt, mediatoimiala, opetus- ja kulttuuriministeriö.
Vaikutetaan globaalilla tasolla olemalla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa uusia avauksia hyvän medialukutaidon edistämiseksi.	Tutkijayhteisö, järjestöt, viranomaiset.
Jaetaan tietoa omasta toiminnasta eri kansainvälisillä foorumeilla.	Kaikki.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2013 ilmestyneet

- 1 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2014–2017
- 2 Liikuntatoimi tilastojen valossa;
Perustilastot vuodelta 2011
- 4 Yliopistojen tieteellinen ja taiteellinen toiminta
sekä yhteiskunnallinen vaikuttavuus vuonna
2011. Yhteenveto yliopistoilta kerätyistä
julkaisutiedoista
- 5 Taidetta arkeen; Selvitys valtion keinoista
edistää prosenttiperiaatetta osana julkista
rakentamista
- 6 Matkailu ja kulttuurin syke; Kulttuurin
matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman
2009–2013 loppuraportti
- 9 Opetus- ja kulttuuriministeriön älystrategia;
OKM-KIDE

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-217-3 (nid.)
ISBN 978-952-263-218-0 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0343 (painettu)
ISSN 1799-0351 (PDF)

